

JAARREKENING 2022
Noorderdierenpark B.V., Emmen

**WILD
LANDS**
ADVENTURE ZOO EMMEN

**ATLAS
THEATER**

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 07-06-2023
Behorende bij briefnummer: 007 d.d. 07-06-2023
Paraaf:

Ant

INHOUDSOPGAVE

1	Bestuursverslag	3
2	Verslag van de Raad van Commissarissen	18
3	Vaststelling jaarrekening voorgaand boekjaar	21
4	Geconsolideerde balans per 31 december 2022	23
5	Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2022	25
6	Kasstroomoverzicht geconsolideerd 2022	26
7	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de geconsolideerde jaarrekening	27
8	Toelichting op de geconsolideerde balans	34
9	Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa geconsolideerde jaarrekening	41
10	Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2022	43
11	Gebeurtenissen na balansdatum geconsolideerde jaarrekening	48
12	Enkelvoudige balans per 31 december 2022	49
13	Enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022	51
14	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de enkelvoudige jaarrekening	51
15	Toelichting op de enkelvoudige balans	52
16	Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa enkelvoudige jaarrekening	57
17	Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022	58
18	Gebeurtenissen na balansdatum enkelvoudige jaarrekening	61
19	Overige gegevens	62
20	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	63

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 67

1 Bestuursverslag

Directie & Raad van Commissarissen en Bestuur

Algemene informatie

Noorderdierenpark B.V. is de moedermaatschappij van de besloten vennootschappen NDP Infra B.V., WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. en ATLAS Theater B.V. Het dierenpark wordt geëxploiteerd vanuit WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. , het theater vanuit ATLAS Theater B.V. De onroerende zaken zijn volledig ondergebracht bij NDP Infra B.V.

In dit bestuursverslag zullen de belangrijkste ontwikkelingen en gebeurtenissen in 2022 worden toegelicht.

2022 in vogelvlucht

2022 begon nog met een Covid-19 lockdown. Vanwege de oplopende besmettingscijfers werden tijdens de persconferentie van 12 november 2021 wederom verscherpte maatregelen afgekondigd. Zo was het vanaf 13 november weer verplicht om anderhalve meter afstand te houden en in alle binnenlocaties een mondkapje te dragen. De impact hiervan, in combinatie met de verplichte QR-code in de binnenruimtes van de horeca en retail, was groot. Dat noopte ons ook om aan de poort eenmalig te vragen naar een geldige QR-code. Het park mocht ook nog maar tot maximaal 17.00 uur open zijn en dat betekent dat we voor de 2de keer op een rij moeten besluiten om de populaire Wildnights (avondopenstellingen tijdens de kersvakantie) te annuleren. Op zaterdag 18 december 2022 wordt bekendgemaakt dat de maatregelen nog verder aangescherpt worden, dit houdt voor Wildlands in dat we wederom de poorten moesten sluiten. Deze sluiting zou uiteindelijk tot 25 januari 2022 duren. Dat betekende ook dat we in januari met een achterstand het jaar begonnen.

Gelukkig konden we eind januari weer open.

Ondanks de slechte start van het jaar en het missen van de belangrijke Wildnights periode was 2022 een goed jaar. Het park sloot af met 830.000 bezoekers. Dat betekende een stijging van 60% ten opzichte van 2020, wat een coronajaar was. Naast de aantallen was ook de omzet heel goed te noemen.

De totale omzet in 2022 kwam uit op 25,8 miljoen euro en het resultaat over 2022 bedraagt -670.000 euro en dat is 948.000 euro beter dan begroot.

Reden voor dit betere resultaat is de goede zomer, de blijvende focus op de kosten en de bijdrage vanuit LNV3 (compensatie voor de lockdown). Daarnaast zien we ook dat we elk jaar hogere opbrengsten per bezoeker hebben; entree +22%, horeca +12% en retail +72% ten opzichte van het laatste 'normale jaar' 2019. Dat is het gevolg van het minder inzetten op actietickets. Maar ook het resultaat van investeringen die we hebben gedaan om hogere omzetten te genereren, zoals het plaatsen van de bestelzuilen in Momma's, de omzetting van Travelers' Taste naar zelfbediening, de verbouwde retailwinkel 'de expeditie' en het aangepaste retailassortiment.

2022 was het ook het jaar van het recordaantal abonneementhouders. De vele parkverbeteringen van de afgelopen jaren, de databestanden die nu op orde zijn en het proces rondom het abonnee worden en blijven en de marketingacties zorgden voor een stijging van 30% ten opzichte van de eerdere aantallen.

WildNights (voor het eerst sinds 2019 weer georganiseerd) was een groot succes. Het was dit jaar mooier en grootser opgezet dan de jaren daarvoor. In totaal bezochten meer dan 40.000 bezoekers deze winterse avonden. De meeste bezoekers waren abonneementhouders, daarnaast verkochten we 16.000 tickets tegen 15 euro (korting hebben we niet gegeven). Ook de horecaomzet was goed.

De overall waardering lag op een 8,1. De mooie cijfers werden behaald ondanks de vele regen die deze periode in Emmen viel.

Sales en events WILDLANDS/ATLAS

In 2022 zijn er in totaal 360 zakelijke partijen geweest in WILDLANDS en ATLAS. De totale evenementenomzet is met ruim 400% gestegen ten opzichte van 2021. Ondanks de onzekerheid rondom corona zagen wij dat veel bedrijven ons wisten te vinden voor een bedrijfsuitje of personeelsfeest. Ook was er, voor het eerst sinds corona, weer een meerdaags (internationaal) congres. Voor EAZWV (European Association of Zoo and Wildlife Veterinarians) mochten wij het jaarlijkse 4-daagse congres organiseren met ruim 400 deelnemers. Een uitdagend programma in ATLAS en WILDLANDS inclusief een site program in Emmen.

2022 was de ook de eerste editie van de WILDLANDS Run (samenwerking MM4Events en WILDLANDS), met 1.500 deelnemers een uitverkocht event. Verder was WILDLANDS de startlocatie voor het NK Tijdrijden.

In 2022 is de focus deels verlegd van eventlocatie naar congreslocatie. Dit heeft geresulteerd in een 4e plek bij de Meeting Awards Beste congreslocatie van Nederland.

De ingezette koers gaan wij in 2023 voortzetten, waarbij de focus nog steeds ligt op groei op de congres- en vergadermarkt. Dit pakken WILDLANDS en ATLAS gezamenlijk op. De salesafdeling is in 2023 op een aantal zakelijke beurzen aanwezig als standhouder, een zakelijke brochure is in ontwikkeling, de zakelijke website wordt aangepast, de online vindbaarheid en zichtbaarheid wordt verbeterd en het online reserveren wordt ingericht. Het EK tijdrijden start in september 2023 vanaf het Mondiala plein in WILDLANDS.

Nieuwe algemeen directeur

Op 10 januari 2023 heb ik mijn vertrek als algemeen directeur/bestuurder aangekondigd. Na meer dan 4 jaar transformatie van het park en met de mooie resultaten van de afgelopen jaren durf ik het park en het theater 'los te laten'. Bovendien ligt er met de tienjarenvisie een heel goed fundament voor het park voor de komende jaren. De procedure voor de nieuwe algemeen directeur is in januari 2023 opgestart en naar verwachting kan de overdracht vóór de zomer 2023 afgerond worden.

Tienjarenvisie

Met als thema 'Werken aan een duurzame toekomst' heeft WILDLANDS Adventure Zoo Emmen begin 2023 haar tienjarenvisie gepresenteerd. Deze visie is deels een voortzetting van de huidige strategie als meest avontuurlijke dierenpark, met speerpunten zoals thematisering en dierwelzijn. De komende jaren gaat het park nog meer inzetten op thema's als duurzaamheid, gezonde voeding en educatie. Het park wil door middel van deze strategie de betrokkenheid van de vaste bezoekers versterken en de aantrekkelijkheid voor dagbezoekers vergroten. Daarnaast biedt het plan perspectief voor belangrijke thema's in een snel veranderende wereld zoals de opwarming van de aarde, schaarste op de arbeidsmarkt en de vermindering van biodiversiteit.

Het park heeft sinds 2018 een grote inhaalslag gemaakt en veranderingen doorgevoerd zoals het verlagen van de entreprijs, het toevoegen van educatie, uitbreiding van het aantal diersoorten van 200 naar nu 262 en aanpassing van diverse diervverblijven. Ook werd een structurele kostenreductie gerealiseerd van 6,5 miljoen euro per jaar.

In 2023 start WILDLANDS met een aantal projecten in lijn met deze toekomstvisie. De ruimte bij de ijsberen onder water zal opnieuw worden ingericht. De bezoekers gaan daar op een interactieve manier ervaren wat hun eigen invloed is op het leven in de oceanen en de gevolgen voor de natuur.

Zo krijgen zij handvatten mee om zelf de natuur te beschermen. Achter de grote kas wordt een eetbare tuin aangelegd waar bezoekers meer uitleg en inzicht krijgen over het gebruik van planten voor mens en dier. Vooral de inheemse natuur zal hier een belangrijke rol krijgen. Ook op andere plekken in het park zal meer groen worden toegevoegd.

De nieuwe visie is het resultaat van de evaluatie van de afgelopen jaren en houdt rekening met ontwikkelingen op de korte termijn en voorspellingen en ontwikkelingen op de lange termijn. Het is opgesteld met behulp van het innovatiebureau USP Company, veel interne teams, de Raad van Commissarissen en externe experts.

Energie

In de loop van 2022 maakten we bekend dat we zeer forse besparingen hebben behaald, met name in de grote kas, als gevolg van een aantal maatregelen die we daar genomen hebben. Sinds enkele jaren hebben we geleidelijk de temperatuur in de kas teruggebracht van initieel 26 graden naar uiteindelijk een (minimumtemperatuur) van 18 graden zonder dat dit een negatief effect heeft voor planten en dieren. Ook gasten hebben hier niets van gemerkt. Naast het terugbrengen van de temperatuur zorgden ook de optimale inregeling van luchtbehandelingskasten voor het terugbrengen van het jaarlijkse gasverbruik met zo'n 500.000 m3 gas. Ook werden de lampen in Animazia vervangen door LED verlichting, is de Living Machine uitgezet en kijken we goed naar wanneer de verlichting of apparatuur in de horeca aan of uit moet staan. Dankzij deze besparingen en optimalisaties maar ook door slim in te kopen konden we in 2022 de extra energiekosten binnen de perken houden.

Voor 2023 is de situatie anders, omdat we een groot deel van de energie moesten inkopen tegen fors hogere prijzen. De energieprijzen zijn, met een energieverbruik van 1.600.000 m3 gas en 7.300 MWh elektra, een grote zorg voor de toekomst. Naast de energiebesparingen en slimme inkoop zullen we meer moeten doen om de kosten onder controle te houden. Hierbij denken we onder andere aan:

- Verder onderzoeken of we nog verdere optimalisatie van instellingen kunnen doen door bijvoorbeeld aanpassing van temperaturen en het aan- en uitschakelen van verlichting.
- Aanpassen toegangsdeuren grote kas.
- Aanpassen van openingstijden van attracties zonder veel in te boeten op de gastbeleving.
- Slim omgaan met horecalocaties en de tijden waarop apparatuur aan- of uitstaat of aangezet wordt.
- Optimaliseren van de waterzuivering.

Denktank voor besparingen op langere termijn

Om er voor te zorgen dat het energieverbruik op de langere termijn verder wordt teruggedrongen willen we de volgende stappen zetten:

- Project kas gasloos. Onderzoek naar het gasloos maken van de grote kas. Bijvoorbeeld op termijn meeliften op het warmtenet en het toepassen van nieuwe technologieën. Dit heeft vooral effect op de verduurzaming van het park, minder op de kosten.
- Mogelijkheden onderzoeken tot het plaatsen van meer zonnepanelen en de mogelijkheid onderzoeken om windmolens te plaatsen.
- Onderzoek naar verbetering van de isolatie van Animazia naar aanleiding van een bouwscan (in samenspraak met de gemeente Emmen).
- Onderzoek doen naar aanschaf van energiezuinige pomp- en filterinstallaties in de waterfabriek van WILDLANDS.

Op korte termijn start een denktank met diverse specialisten (waaronder mensen vanuit de gemeente Emmen) om bovenstaande projecten verder uit te werken.

Verbouwingen/vernieuwingen

Het jaar 2022 was een jaar van de grote verbouwing van het Kompasplein en het jaar van de opening van het nieuwe beververblijf.

Het beververblijf

Eind maart 2022 werd het nieuwe beververblijf in Nortica geopend. De opening liet even op zich wachten omdat de introductie van de eerste 2 bevers niet goed verliep. Op 30 maart konden abonneementhouders als eerste het nieuwe verblijf bewonderen en een kijkje nemen in de beverburcht. Leuk en leerzaam is het binnerverblijf waar de bezoekers de burcht ook van binnen kunnen zien. Het verblijf van de bevers kent nog 2 diersoorten: regenboogforellen en grote steuren.

Kompasplein wordt Mondiala Plein

In januari werd het begin gemaakt met de verbouwing van het Kompasplein (later omgedoopt tot Mondiala Plein). Dit plein werd door veel bezoekers als kil ervaren en er ontbrak groen (beplanting) en dieren. De sloop van de zogenaamd Kompaskiosk was het startsein van de verbouwing die zo'n negen maanden duurde. Tijdens die maanden kregen 2 terrassen een metamorfose, die bij Travellers' Taste en het terras voor het Zonnepaleis. Naast de ingang van Nortica kwam een ijsuitgiftepunt, zoals deze ook in Scandinavië zou kunnen staan. Ook werd er veel groen toegevoegd op het plein op diverse punten. De grootste verbouwing vond plaats tegen het ATLAS theater. Daar kwam een zogenaamde apenruïne te staan, geheel passend in de Jungola 'Angkor wat' stijl. Dit nieuwe doorloopgebied kent een waterpartij met tientallen koi karpers. Daarnaast zijn er drie nieuwe apensoorten bijgekomen; de leeuwaap, de keizertamarin en de witgezichts saki, alle drie EEP soorten.

Dit plein is gerealiseerd dankzij bijdragen van de gemeente Emmen, de provincie Drenthe en stichting WNEF.

Parkwaardering

In 2022 hoorden we dat we voor de zesde keer genomineerd zijn voor het leukste dagje uit door de leden van de ANWB, waarbij we uiteindelijk als zesde zijn geëindigd.

Ook werd in het onderzoek 'dagattracties' van onderzoeksbureau Beerda bekendgemaakt dat WILDLANDS Adventure Zoo en Naturalis de attracties zijn die in de top staan van de snelste stijgers in merkkracht en daarmee de grootste stijging in bezoekerspotentie hebben.

Innovaties

In mei namen we robot A.I.S.A in gebruik in het Momma's restaurant. Deze robot serveert drankjes en eten uit en kan ook vuile vaat terugbrengen naar de keuken. Deze robot zorgt niet alleen voor veel fotomomenten en lachende kindergezichtjes, maar zorgt er ook echt voor dat het personeel ontlast wordt in drukke tijden met de krapte op de arbeidsmarkt.

Dierennieuws

In 2022 werden maar liefst twee girafjes geboren. Na twee geboortes in 2021 was ook dit jaar een vruchtbaar giraffenjaar. Zowel de merries Subiri als Mwezi kwamen gezond ter wereld.

Tijdens het neushoornincident in 2021 overleed neushoornvrouw Elena na de introductie met Limpopo. Na dit incident besloten we dat we niet een nieuwe introductie aan wilden gaan met een neushoornman. Om wel bij te dragen aan het internationale fokprogramma wordt WILDLANDS een opvanglocatie voor jonge neushoornmannen. In 2022 arriveerden daarom drie jonge neushoorns vanuit andere dierentuinen. Op deze manier blijven we bijdragen aan het fokprogramma en worden de neushoorns uitgeplaatst als ze geslachtsrijp zijn.

Dit jaar overleed onze leeuwenman Dudley als gevolg van ouderdom. Na zijn dood kregen we een nieuwe leeuwenman: Jafar. Ondanks de zorgvuldige en langdurige introductie ging het mis tussen de vrouwengroep en Jafar en als gevolg van een gevecht overleed onze leeuwin Tia. De diervoorzorging heeft besloten om een nieuwe plek te zoeken voor Jafar omdat het een te groot risico is om de introductie opnieuw te doen. Op dit moment worden de leeuwinnen en Jafar van elkaar gescheiden en zoeken we een geschikte andere dierentuin voor Jafar.

Verder was er nog de eerste geboorte van het Vicunajong, kwamen er twee booteenden aan die bij de pinguïns zijn toegevoegd, kwam er een nieuwe pelsrobvrouw aan en werden de aquaria in Animazia aangevuld met tal van nieuwe vissen en koralen.

Belangrijkste ontwikkelingen ATLAS Theater 2022

Inleiding – terugblik 2022

Voor het ATLAS Theater stond het begin van het jaar 2022 opnieuw in het teken van de Covid-19 pandemie. Als gevolg van de coronamaatregelen was het ATLAS Theater vanaf 28 november 2021 gesloten voor het publiek. In de periode tot en met 25 januari 2022 zijn er geen voorstellingen geweest. De beoogde bezoekersaantallen voor de eigen (professionele) programmering van voorstellingen en concerten, zoals opgenomen in de begroting, stonden onder druk door de gedwongen sluiting. Voorstellingen werden verplaatst of uit productie genomen.

Vanaf 26 januari 2022 mocht het ATLAS Theater onder strikte voorwaarden weer gasten ontvangen bij de voorstellingen. Wel waren er tot en met 24 februari nog verschillende beperkende maatregelen van toepassing. Er was sprake van een maximale zaalbezetting van 1/3 van de capaciteit, er moest een coronatoegangsbewijs worden getoond door iedere bezoeker en in het geval van een verplaatsing in het pand moest een mondkapje worden gedragen. Ook voor de organisatie van evenementen waren nog beperkende maatregelen van toepassing. Vanaf vrijdag 25 februari 2022 kwamen deze te vervallen.

Hoewel de hierboven beschreven beperkende maatregelen voor de daaropvolgende maanden gedurende het jaar 2022 niet meer overleefden, creëerde corona een ander blijvend spanningsveld. Een weekbespeeling van Hij gelooft in mij- De Andre Hazes Musical- kwam onder druk te staan door ziekte binnen de crew, waardoor deze grote productie in totaal vier keer geannuleerd moest worden. Hetzelfde gold voor de Nederlandse Reisopera met haar (deels internationale) voorstelling Hanzel und Gretzel, het Amsterdamse Andalusische Orkest en de voorstelling Her Majesty.

Desalniettemin hebben we in 2022 ook veel uitverkochte zalen kunnen zien, met name binnen de genres muziek (The Analogues, Og3ne, Waylon, Dolly Dots), cabaret (Daniel Arends, Plien en Bianca) en show (Fred van Leer). We hebben een aantal nieuwe internationale producties mogen ontvangen (Venice, Momix dance Company) en er is volop aandacht geweest voor talentontwikkeling.

In de maanden januari tot en met december zijn er 116 voorstellingen gespeeld in het ATLAS theater waarvoor in totaal 41.099 kaarten zijn verkocht, een gemiddelde van 354 bezoekers per voorstelling.

Continue bezoekersonderzoek

Vanaf september 2022 (het begin van theaterseizoen 2022-2023) is het ATLAS Theater gestart met een continue bezoekersonderzoek. Het onderzoek is een grootschalig onderzoek dat de sterkten, zwakten en groeikansen van cultuurorganisaties onder de eigen bezoekers meet. Het onderzoek is met de Universiteit van Amsterdam ontwikkeld en in de rapportage worden de scores van de eigen organisatie vergeleken met de gemiddelden binnen de sector. Elke maand gedurende het theaterseizoen wordt de vragenlijst verzonden naar bezoekers die in die maand het theater hebben bezocht. In de enquête worden vragen gesteld over onder andere bezoekersprofielen, bezoekfrequentie, beoordeling van de bezochte publieksactiviteiten en -faciliteiten, merkkracht, kans op herhaalbezoek, verbeterpunten en belangrijkste informatiebronnen. In 2022 (september tot en met december) is de enquête vier keer uitgestuurd naar in totaal 5.030 bezoekers. Hiervan heeft 22% van de bezoekers de vragenlijst ingevuld. Uit onderzoek blijkt dat het ATLAS Theater gemiddeld gewaardeerd wordt met een 8.8. Aandachtspunten zijn redelijkere prijzen en betere horecavoorzieningen. Er wordt een hogere score gegeven op de merkprestatiefactor(en): aantrekkelijk gebouw, goede informatie tijdens het bezoek, veel positieve aandacht in de media, vernieuwend aanbod, vriendelijk personeel en goede parkeergelegenheid. Er geldt een bovengemiddelde binding en NPS (Net Promotor Score) voor het ATLAS Theater onder de bezoekers.

Educatie

We zijn gestart met het Podium Plan Emmen 2021/2022. Het gezamenlijke initiatief van Kunst & Cultuur Drenthe en het ATLAS Theater, waarin beide organisaties zich sterk maken voor de cultuureducatie voor ieder kind op de basisschool. In 2022 hebben we zo'n 3200 leerlingen mogen ontvangen bij de schoolvoorstellingen voor het basisonderwijs in het ATLAS Theater. Daarnaast werkten we met de introductie van de educatieve programma's in de groepen, door lesbrieven en (digitale) workshops aan te bieden aan de scholen. Ook kon men gebruik maken van het speciaal ontwikkelde digitaal lespakket die we gratis aanboden aan de scholen. In totaal hebben 62 scholen hiervan gebruik gemaakt.

Met de start van het nieuwe schooljaar in september 2022 konden de docenten samen met hun leerlingen weer in het theater terecht voor rondleidingen, lezingen en schoolvoorstellingen. Met name het Esdal College, Carmel en Drenthe College hebben hier regelmatig gebruik van gemaakt.

Jongeren campagne

Jongeren zijn de toekomst van het theater. Helaas is de (landelijke) ervaring dat deze doelgroep het theater nog te weinig weet te vinden. Om deze jongeren, in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar, goed te kunnen 'bedienen' hebben de Drentse theaters elk een jongerenpanel geworven. Het doel is om samen met, voor en door de jongeren voorstellingen te programmeren en activiteiten en events te organiseren die hen aanspreken. Daarbij zijn de jongeren in de lead en fungeren als ambassadeurs van de theaters en zijn het aanspreekpunt voor hun leeftijdgenoten. Hiervoor heeft het ATLAS Theater 12 enthousiaste jongeren geworven, waarmee in 2022 het eerste evenement is gerealiseerd.

Zakelijke markt - Verhuringen aan commerciële organisaties en bedrijven

In 2022 zijn er 190 commerciële verhuringen geweest in het ATLAS Theater. Het streven is om dit aantal de komende jaren verder uit te breiden. Een speciale focus hierbij is de congresmarkt. In 2022 is het ATLAS Theater genomineerd voor de Meeting Award "Beste congreslocatie van Nederland". De ambitie is om tevens het aantal verhuringen van de vergaderzalen te laten stijgen. In 2022 zien we al een mooie groei maar er is nog voldoende ruimte tot verbetering in bezetting. In november is gekeken naar de huidige kwaliteit en de mogelijkheden tot het upgraden van de vergaderzalen. De plannen hiervoor zullen worden doorgevoerd in 2023. Daarnaast wordt de zakelijke website geüpgraded met daarbij de mogelijkheid om online te reserveren. Ook de vindbaarheid en

informatievoorziening van de zakelijke website is een aandachtspunt. Tot slot speelt het ATLAS Theater in op de veranderende markt. Dit gebeurt door duurzame keuzes te maken en het (horeca)aanbod hierop aan te passen.

De unieke combinatie van het ATLAS Theater en WILDLANDS Adventure Zoo Emmen

Alleen in Emmen vind je de unieke combinatie tussen een modern theater, met alle technische en audiovisuele middelen en een dierenpark in het centrum van de stad. Deze combinatie maakt het mogelijk om unieke events voor de (inter)nationale zakelijke markt te organiseren. In 2022 zijn er 42 combinatiebezoeken geweest. Organisaties en bedrijven hebben meestal eerst een plenair gedeelte in het ATLAS Theater en vervolgens een aansluitend diner in de grote kas van WILDLANDS. Ook wordt er veel gekozen voor vergaderarrangementen met lunch in combinatie met een parkbezoek.

Het bedrijf Get-a-ticket trekt de stekker eruit

In december 2022 werd duidelijk dat het huidige ticketingsysteem Get-a-ticket ophoudt te bestaan. Hiermee is de zoektocht naar een nieuw ticketingsysteem gestart, waarbij rekening gehouden moet worden met diverse koppelingen naar onder andere het planningsysteem SEM, mailingsysteem, narrowcastingsysteem, de website en de financiële systemen. Er is met spoed gestart met het opstellen van een programma van eisen (PvE) en het maken van een GAP-analyse met Get-a-ticket. Een bijkomende zorg is het feit dat er in totaal 30 theaters over moeten naar een nieuw systeem in hetzelfde tijdsbestek. Ook hierin wordt samenwerking gezocht.

HR WILDLANDS

We kijken terug op een, voor ons gevoel, eindelijk weer een normaal jaar. Het was vooral zaak om binnen de HR-afdeling het team zo snel mogelijk op sterkte te krijgen, wat in maart 2022 gelukkig lukte.

De werving van nieuwe medewerkers had de eerste aandacht van het team. De werving hadden we tijdens de lockdown goed voorbereid. Hierdoor lag er een goed draaiboek klaar en een mooie, nieuwe campagne waarmee we meteen aan de slag konden. Ondanks de krapte in de arbeidsmarkt wisten we toch kwalitatief goede medewerkers aan te trekken, waarmee we onze basisbezetting wisten te realiseren. Helaas lukt het in deze arbeidsmarkt niet om dusdanig veel mensen aan te trekken waardoor we extra operationele activiteiten konden realiseren. We hebben er dan ook bewust voor gekozen geen extra activiteiten te organiseren, zodat we de dagelijkse operatie goed konden draaien en medewerkers niet hoefden te overvragen. Dit heeft als voordeel gehad dat we de zomer goed konden draaien en medewerkers niet uitgeblust de zomer uitkwamen. Hierdoor hadden we tot aan december een relatief stabiele bezetting en de uitstroom kwam pas rond december op gang. Dit omdat dit echt het laagseizoen is en mensen elders contracten met uren kunnen krijgen.

Alle perikelen rondom corona hebben het afgelopen jaar zijn sporen nagelaten. Meer medewerkers die mentale klachten hadden en het langere tijd niet volledig operationeel kunnen zijn had zijn weerslag op de teams. Daarom was de noodzaak om te investeren in aandacht voor een ieder en meer verbinding in de organisatie.

Initiatieven die hiervoor zijn genomen zijn de volgende:

- Personeelsattenties en -traktaties: tijdens een aantal vooraf afgesproken, speciale dagen hebben we extra aandacht voor de medewerkers of krijgen ze een leuke attentie.
- Lezingen voor personeel: Wanneer er voor de WILDLANDS businessclub interessante sprekers kwamen, hebben we een extra middagsessie weten te organiseren voor onze medewerkers.
- Alle medewerkers ontvangen een persoonlijke verjaardagskaart.
- Alle nieuwe medewerkers ontvangen een persoonlijke kaart om ze welkom te heten in het team.
- Vernieuwde introductie waar meer oog is voor de groep en er al ingestoken wordt op verbinding.

- Meer belonen wanneer de situatie erom vraagt en niet wachten tot het jaargesprek aan het einde van het jaar.
- Samenwerking met OpenUp. Een organisatie die inzet op mentaal welzijn en hulp biedt voor allerhande problemen, werk- of privégerelateerd. Het is erg mooi om deze ondersteuning aan te kunnen bieden aan iedereen binnen onze organisatie.
- Invoeren Groot Strategisch Overleg. Een overleg met het managementteam en alle coördinatoren waarin we thema's met elkaar kunnen bespreken die op strategisch niveau belangrijk zijn voor de organisatie.
- Leiderschapstraining voor alle coördinatoren. Alle coördinatoren hebben deze leergang aangeboden gekregen en zijn in 5 modules met zichzelf en de groep aan het werk geweest.

Voor de laatste twee initiatieven hebben gezorgd voor meer binding tussen het managementteam en de coördinatoren en tussen de coördinatoren onderling. De eerste stappen van zelfinzicht en eigen invloed zijn gemaakt en is iets waar we in 2023 zeker op voortborduren.

Verdere vernieuwingen en veranderingen:

- In het Groot Strategisch Overleg hebben afgelopen jaar diversiteit en inclusie centraal gestaan. We hebben met elkaar gediscussieerd waar wij als organisatie voor staan, wat we willen uitstralen en hoe dit zich vertaalt naar onze werving en selectie. Uitkomst is een mooi, hernieuwd werving en selectie beleidsstuk. Een stuk dat minder gekaderd is en dat past bij de huidige tijdsgeest.
- Rondom het nieuwe, geïmplementeerde functiehandboek bleef er wat rumoer afgelopen jaar. Met diverse mensen is nog naar hun profiel gekeken en soms zijn er aanpassingen gedaan. De wijzigingen in de teams zoals in 2021 doorgevoerd bracht mee dat er naar een aantal functies opnieuw gekeken moest worden. Hierdoor is ervoor gekozen om sommige functies toch separaat te gaan omschrijven, denk hierbij aan het profiel van persvoorlichter, vormgever en creatief conceptontwikkelaar.
- Aan het einde van het jaar is het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) uitgezet binnen de beide organisaties. Analyse van de uitkomsten vindt momenteel plaats, maar de eerste scores en terugkoppelingen stemmen positief. De gemiddelde score is een 7,5 wat gezien de heftige afgelopen jaren zeer goed te noemen is.
- We hebben weer mooie stappen gemaakt in het digitaliseringsproces. We hebben systemen geoptimaliseerd en processen gedigitaliseerd, zoals bijvoorbeeld alle jaargesprekken zijn dit jaar digitaal verwerkt. Dit heeft meer overzicht gebracht en is een mooie stap in de verdere verduurzaming.

HR ATLAS Theater

Vanaf eind februari 2022 hebben we gelukkig weer een theater zonder restricties. Zaak is om nu volop te gaan werven voor de horeca en de theatertechniek. Van het horecateam is weinig over, dus met veel zorg en grote spoed proberen we kwalitatief goede mensen binnen te halen. Iets wat in deze arbeidsmarkt erg lastig blijkt. Vanuit het adviesbureau Voilà krijgen we extra ondersteuning tot aan het nieuwe theaterseizoen. In mei 2022 wordt een coördinator horeca aangetrokken die ingewerkt wordt door Voila en vanaf het nieuwe seizoen zelf de afdeling horeca onder haar hoede neemt. In de loop van het jaar weten we gelukkig nieuwe mensen aan te trekken. Aandachtspunt blijft dat dit mensen zijn zonder veel ervaring, dus er gaat veel energie zitten in de ontwikkeling van het team. Binnen de theatertechniek blijft het onmogelijk om in deze arbeidsmarkt nieuwe mensen aan te trekken. Mede doordat we binnen het theater de Dierentuin cao voeren, is het qua salariëring en secundaire arbeidsvoorwaarden voor vakmensen niet aantrekkelijk om binnen het theater te gaan werken. Er moet dus veel gebruik gemaakt worden van zzp'ers, wat voor werkdruk en onrust in het team zorgt.

Gelukkig weten we in het voorjaar de functie van Operations Manager vorm te geven. Daarnaast weten we ook de vacature Educatief Medewerker in te vullen, van waaruit er op het gebied van educatie mooie stappen gemaakt kunnen worden.

Qua ontwikkelingen hebben we binnen het theater hetzelfde weten te realiseren als binnen WILDLANDS. De bij HR - WILDLANDS genoemde verdere vernieuwingen en veranderingen zijn ook binnen het theater gerealiseerd.

Ziekteverzuim

WILDLANDS

	2019	2020	2021	2022
Ziekmeldingen	389	303	280	437
Verzuimdagen	6.489	5.684	4.384	6.169
Verzuimpercentage	3,93%	3,69%	3,10%	4,24%

ATLAS Theater

	2019	2020	2021	2022
Ziekmeldingen	8	11	16	80
Verzuimdagen	28	542	955	2.580
Verzuimpercentage	0,81%	7,0%	8,81%	8,0%

De cijfers over het landelijk gemiddelde van 2022 zijn nog niet bekend, maar gekeken over de eerste drie kwartalen van 2022 zit het landelijk gemiddelde op 6,2%.

Doordat we bijna het gehele jaar geopend zijn, melden mensen met corona zich nu ook daadwerkelijk ziek. Met her en der aardige pieken en in het najaar ook nog een piek met betrekking tot de gewone griep, zie je hierbij dat mensen ook langer uit de running zijn dan voorheen het geval was. Daarnaast hebben we zowel binnen het ATLAS als binnen WILDLANDS te maken met een oplopend aantal langdurig zieken, waarbij het opvallend is dat het mentale aspect een prominente rol speelt.

ICT

De ingezette koers om de ICT binnen WILDLANDS en het ATLAS Theater verder te professionaliseren is in 2022 voortgezet.

Daarnaast zijn er diverse hardware- en software migraties uitgevoerd om de prestaties van de ICT-diensten te verbeteren en heeft de afdeling ICT ondersteuning gegeven aan de diverse verbouwingsprojecten.

In 2022 is een applicatie ontwikkeld waarmee (potentiële) abonneementhouders online een incasso abonnement kunnen afsluiten. Hiermee wordt het afsluiten van een incasso abonnement laagdrempeliger en efficiënter voor de organisatie. Begin 2023 zal de software online gaan.

Ook is een systeem ontwikkeld waarmee de bezoekers die het park verlaten geregistreerd worden. Hiermee krijgen we een beter inzicht in de drukte en het verloop hiervan in het park.

Cybersecurity heeft als een rode draad door de plannen gelopen. Er is gewerkt aan een draaiboek en calamiteitenplan in geval er een cybersecurity incident mocht plaatsvinden. Dit zal afgerond worden in het eerste kwartaal 2023.

Ook zal er in 2023 veel aandacht gegeven worden aan de ontwikkelingen op het gebied van cybersecurity middels audits- en awareness trainingen.

Voor 2023 staan er een aantal hardware- en softwarevervangingstrajecten in de planning. Zo zal het reserveringssysteem Get-A-Ticket (tickets ATLAS Theater) vervangen moeten worden vanwege het beëindigen van de dienstverlening van deze leverancier. Ook zal het kassasysteem en het financiële pakket Elvy een update krijgen.

Daarnaast zullen de horecalocaties voorzien worden van digitale menuborden. Hiermee kunnen we snel inspelen op wijzigingen van de inkooprijzen en kunnen de verkoopprijzen centraal worden aangepast.

Steun

Zowel WILDLANDS als het ATLAS theater hebben gebruikt gemaakt van de 8e openstelling van de NOW-regeling. Deze laatste regeling ziet toe op het eerste kwartaal van 2022 en de totale bijdrage bedraagt circa 394.500 euro.

Daarnaast heeft het ministerie van Landbouw (LNV) de derde termijn van de diereninregeling (tijdelijke regeling subsidie diereninregeling COVID-19) gepubliceerd die geldt voor alle diereninregelingen met een vergunning vanuit het ministerie van LNV. In totaal is er in deze derde regeling 12,6 miljoen euro ter beschikking gesteld. Deze derde regeling ziet toe op de periode 19 december 2021 tot en met 25 januari 2022. Ook WILDLANDS heeft gebruik kunnen maken van deze regeling. De bijdrage vanuit dit fonds bedraagt circa 1,05 miljoen euro voor WILDLANDS.

De verruiming (met 5,5 miljoen euro) van het rekening-courant krediet bij de gemeente Emmen is het gehele jaar 2022 van toepassing geweest. Deze verruiming is nog van toepassing tot en met 30 juni 2023.

Financieel

Het jaar 2022 is afgesloten met een resultaat voor belastingen van - 0,7 miljoen euro en dat is 1,1 miljoen euro beter dan is begroot. In 2021 was sprake van een resultaat voor belastingen van 1,3 miljoen euro.

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Ontvangen bijdragen als gevolg van de coronaschade, deze bijdragen waren in het jaar 2021 fors hoger dan in 2022. In totaal betreft dit een verschil van 4,7 miljoen euro.

Hierbij kan gedacht worden aan de bijdrage vanuit de tijdelijke regeling subsidie diereninregeling COVID-19 (LNV) en de NOW-regeling. In 2021 is daarnaast een compensatie van de gemeente Emmen ontvangen met betrekking tot de extra gemaakte coronakosten (0,9 miljoen euro).

- Hier staat tegenover dat het park en theater in tegenstelling tot 2021 niet langdurig gesloten zijn geweest. Dit heeft gezorgd voor hogere bezoekersaantallen en dus een hogere omzet. De totale omzet exclusief de coronabijdragen is 7,8 miljoen euro hoger dan in 2021.

De brutomarge is gestegen met 3,6 miljoen euro ten opzichte van vorig jaar.

- De bedrijfslasten zijn gestegen met 5,6 miljoen euro naar ruim 21,4 miljoen euro.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere personeelskosten (lagere bijdrage NOW-regeling, meer inzet personeel), hogere energiekosten en hogere kosten met betrekking tot marketing en communicatie. Deze kosten waren in 2021 fors lager als gevolg van de langdurige sluitingen.

De in voorgaande jaren gerealiseerde besparingen zijn ook in 2022 gerealiseerd en dit is doorgetrokken in de begroting van 2023.

De bezoekersaantallen zijn gestegen van 516.000 in 2021 naar 830.000 in 2022.

In het ATLAS Theater waren de bezoekersaantallen van de professionele voorstellingen met 41.100 bezoekers 10.700 lager dan begroot maar wel 28.200 hoger dan in 2021.

De gemiddelde afrekenprijs lag iets onder het niveau dat in de begroting is opgenomen.

De omzet evenementen laat een forse stijging zien ten opzichte 2021. Deze omzet is met € 569.000 (364%) gestegen naar ruim 725.000 euro binnen het ATLAS Theater. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat de in 2021 van toepassing zijnde beperkende coronamaatregelen niet meer van kracht waren in 2022.

Dit heeft voor een enorme toename gezorgd in het aantal evenementen binnen zowel ATLAS als WILDLANDS.

Ook binnen ATLAS Theater is er gebruik gemaakt van de NOW-regeling in 2022. In totaal is er een bedrag ad 51.400 euro ontvangen in het jaar 2022.

De subsidie van het theater vanuit de gemeente Emmen ligt op het niveau van 2021 en is niet verlaagd naar aanleiding van de sluiting van het theater gedurende de maand januari.

De totale omzet van het ATLAS Theater is in 2022 ruim 1,3 miljoen euro hoger dan in 2021. De brutomarge is met 548.000 euro gestegen naar 4,5 miljoen euro.

Ook het ATLAS Theater heeft te maken met hogere bedrijfslasten, deze zijn in totaal met 787.000 euro gestegen naar ruim 4,6 miljoen euro.

Ook hier wordt dit voornamelijk veroorzaakt door hogere personeelskosten (lagere bijdrage NOW-regeling, meer inzet personeel), hogere energiekosten en hogere kosten met betrekking tot marketing en communicatie. Deze kosten waren in 2021 fors lager als gevolg van de langdurige sluitingen.

Hierdoor is het jaar uiteindelijk afgesloten met een negatief resultaat van 142.100 euro en dit ligt op het niveau dat in de begroting is opgenomen.

Het eigen vermogen van Noorderdierenpark B.V. bedraagt per 31 december 2022 € -42,3 miljoen (31 december 2021: - € 41,7 miljoen). De solvabiliteit bedraagt -121,9% ultimo 2022.

Op basis hiervan kan worden gesteld dat er sprake is van een negatieve, slechte solvabiliteit.

Omdat de gehele financiering van het park in 2019 is overgenomen door de gemeente Emmen zullen er met betrekking tot de negatieve solvabiliteit geen verdere consequenties van toepassing zijn.

In het businessplan 2019-2030 was voor 2022 een resultaat voor belastingen opgenomen van - 0,8 miljoen euro. Het gerealiseerde resultaat is (met - 0,7 miljoen euro) 0,1 miljoen euro beter dan het resultaat dat is opgenomen in dit businessplan.

In de begroting van 2023 zetten we de ingezette strategie van 2022 verder door. Dit betekent dat we de bezoekersaantallen zoals opgenomen in het businessplan 2019-2030 niet zullen halen. Echter de yield en de bestedingen per bezoeker in horeca en retail zijn fors hoger begroot dan opgenomen in dit businessplan.

Daarnaast wordt in de begroting van 2023 nog ruim 2,9 miljoen euro meer bespaard dan opgenomen in het businessplan 2019-2030.

Zorgen zijn er over de ontwikkeling van de kosten. Zo hebben we te maken met forse stijgingen van de personeelskosten (stijging WML) en de energiekosten. Ook bij diverse andere kostensoorten hebben we te maken met indexaties die veel hoger zijn dan in voorgaande jaren.

In 2023 is een resultaat begroot van - 253.600 euro. Dit is circa € 400.000 euro beter dan opgenomen in het businessplan 2019-2030.

De jaren na 2023 zijn in de financiële doorrekening van het businessplan ook verder aangescherpt in verband met de ontwikkelingen en realisaties van de afgelopen jaren. De verwachte bezoekersaantallen zijn naar beneden bijgesteld en de bestedingen per bezoeker zijn opnieuw bepaald. Uiteraard is het kostenniveau hierop aangepast en de extra gerealiseerde besparingen van de afgelopen jaren doorgetrokken naar de toekomst.

Liquiditeit

Als gevolg van de uitbraak van het coronavirus en de bijbehorende sluiting van het park in het voorjaar van 2020 heeft de gemeenteraad in 2020 ingestemd met:

1. Een tijdelijke verhoging van het bestaande rekening-courant krediet van € 7,5 miljoen naar € 13 miljoen. tegen hetzelfde rentepercentage van 2,25% t/m juni 2021 onder de volgende voorwaarden:
 - openstaande bedragen ten gevolge van het verleende uitstel van betalingen worden voldaan;
 - eventueel ontvangen vergoedingen vanuit het rijk in het kader van corona direct ten gunste worden gebracht van het op dat moment aanvullend openstaande rekening-courant krediet.
2. Verlenen van uitstel van de aflossingsverplichtingen t/m juni 2021 (16 termijnen) ten bedrage van € 1,5 miljoen

Begin 2021 zijn beide regelingen verlengd tot en met juni 2022. In het voorjaar van 2022 is bij de gemeente Emmen het verzoek ingediend om de tijdelijke verhoging van het rekening-courant krediet nogmaals te verlengen met 1 jaar tot en met juni 2023. Op 28 april 2022 heeft de gemeenteraad hiermee ingestemd.

Hierdoor is er gedurende geheel 2022 sprake geweest van een voldoende liquiditeit. Ook na afloop van het boekjaar 2022 en het opstellen van herziene begrotingen voor de komende jaren is er nog altijd sprake van een sluitende liquiditeitsbegroting per boekjaar.

Met ingang van 1 juli 2022 wordt er weer afgelost op de lening bij de gemeente Emmen.

De verruiming van het rekening-courant krediet is nog van toepassing tot en met 30 juni 2023.

Risicoparaaf

Exploitatierisico park

Een belangrijk risico betreft de exploitatie van het park WILDLANDS waarbij het risico er voornamelijk in is gelegen dat te weinig opbrengsten worden gegenereerd om aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Hierbij moet de combinatie van het aantal bezoekers en de gemiddelde entreprijs tot een optimaal rendement leiden. Voor de bezoeker vertaalt dit rendement zich in beleving en opgedane ervaringen tegenover een aanvaardbare prijs. Voor WILDLANDS vertaalt zich dat in financieel perspectief naar omzet en brutomarge in euro's.

Het belangrijke risico schuilt erin dat WILDLANDS niet haar begrote omzet en brutomarge realiseert doordat niet de optimale mix uit aantallen bezoekers en entreprijs wordt gevonden.

Dit kan leiden tot te beperkte liquiditeit om (op termijn) aan betalingsverplichtingen, voornamelijk bestaande uit exploitatiekosten en aflossingsverplichtingen te voldoen.

Ook de komende jaren zal er constant rekening moeten worden gehouden met de risicomitigerende factoren zoals uitgewerkt in het businessplan 2019-2030. Dit betreft onder andere het begroten van realistische bezoekersaantallen, het constant aanbrengen van verbeteringen in het park om zo de waardering te verhogen, het verbeteren van de marketingmix en het blijven sturen op de kosten.

Omdat we de beschikking hebben over een rekening-courant bij de gemeente Emmen kunnen we fluctuaties in de liquiditeit goed opvangen.

Ten aanzien van de liquiditeit verwijzen wij ook naar de toelichting in de jaarrekening zoals opgenomen onder de grondslag voor continuïteit op pagina 27 van dit rapport.

Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit. De uitbraak van het coronavirus in 2020 en de jaren daarna en de forse stijgingen van kosten (met name energie) zijn hiervan voorbeelden.

Exploitatierisico theater

Een ander risico betreft de exploitatie van het ATLAS theater. In 2022 is een resultaat gerealiseerd in het ATLAS Theater van - 142.100 euro (voor belastingen). Het negatieve resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door de forse stijging van met name de personeelskosten en de energiekosten.

Het gerealiseerde resultaat ligt op het niveau van de begroting.

In de meerjarenbegroting, zoals opgenomen in de financiële doorrekening van de jaren 2022-2030, is er vanaf 2023 sprake van een gering verlies wat ten koste zal gaan van de liquiditeit van Noorderdierenpark B.V.

Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit. De uitbraak van het coronavirus in 2020 en de jaren daarna en de forse stijgingen van kosten (met name energie) zijn hiervan voorbeelden.

Fraudegevoeligheid

Directie en management is zich bewust van het risico van fraude dat we, zowel intern als extern, lopen bij het uitvoeren van onze activiteiten.

In 2022 is een uitgebreide frauderisicoanalyse opgesteld waarin de belangrijkste risico's worden beschreven en wordt toegelicht welke maatregelen zijn genomen om deze risico's tot een minimum te beperken. Dit ziet onder andere toe op houding van directie en management, gedragscodes, cybersecurity en oneigenlijke toeigening van middelen. Daarnaast is er uitgebreid aandacht voor de verschillende financiële processen. Deze processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee wordt voorkomen dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Binnen zowel Wildlands als Atlas zijn de interne processen zo ingericht dat de mogelijkheden tot fraude tot een minimum worden beperkt. Zo vinden er op het gebied van de verwerking van het contante geld dagelijkse controles plaats, wordt de voorraad goederen maandelijks geteld en gecontroleerd en worden er periodieke controles uitgevoerd met betrekking tot oneigenlijke toetreding van het park. Er zijn derhalve voldoende checks & balances ingebouwd bij de fraudegevoelige processen.

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat WILDLANDS en ATLAS en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier handelen. Daarom hebben we een gedragscode opgesteld die onderdeel is van het introductieproces. Het belang hiervan wordt benadrukt en het is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Ondanks alle beheersmaatregelen resteert het risico dat er maatregelen worden doorbroken en is er het risico op samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden en periodieke interne en externe controles dragen bij aan het mitigeren van de risico's.

Directie en management is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze worden gemitigeerd.

Continuïteit van het park en toekomstparagraaf

2022 voelde eindelijk als een normaal jaar, ondanks dat we in januari nog met een lockdown te maken hadden. De bezoekersaantallen van 830.000 gasten zijn goed te noemen, zeker met de wetenschap van de sluiting aan het begin van het jaar. Het resultaat van - 528.095 euro voor WILDLANDS en - 142.099 euro voor het ATLAS theater is geconsolideerd 1,1 miljoen euro beter dan in de begroting is opgenomen.

Ook de bezoekersaantallen van het ATLAS Theater waren goed in 2022 en beter dan het landelijke beeld waar bezoekers veel afwachtender zijn. We hebben tot en met januari 2023 ruim 50.000 theaterkaarten verkocht voor het theaterseizoen 2022/2023. Dat betekent dat het theater, met nog 5 maanden te gaan, al op 85% van de doelstelling van het seizoen zit.

Voor WILDLANDS staan de seinen ook op groen. WildNights 2022/2023 was een succes met een recordaantal bezoekers en een hoog waarderingscijfer van 8,1. De teller van het aantal abonneementhouders staat nu boven de 40.000. Het jaar 2023 is goed begonnen met een mooie voorsprong op de begrote bezoekersaantallen.

2023 zal niet een jaar zijn van de grote verbouwingen, wel een jaar met veel vernieuwingen, in lijn met de toekomstvisie. Dat zal op veel plekken te zien zijn. In de restaurants wordt het culinaire aanbod gezonder, op het Mondiala Plein komt nog een uitbreiding van het Dogondorp en de ijsberenexperience zal komen in de ruimte van de ijsberen en pinguïns onder water. Er komt een educatieve eetbare tuin achter de grote kas en Nortica Hafên zal aangepakt worden.

Het energievraagstuk zal veel aandacht krijgen. Zowel in het park als in het theater kijken we hoe we verder energie kunnen besparen, bijvoorbeeld door nog meer zonnepanelen te plaatsen. Maar de echte uitdaging ligt in het grote verbruik van gas in de grote kas. Daar zal een taskforce voor worden opgericht om te kijken hoe we op termijn verder kunnen verduurzamen en verder kunnen besparen. Ook worden in 2023 dieselvoertuigen omgezet naar elektrische voertuigen, met de ambitie om uiteindelijk het volledige wagenpark op elektriciteit te krijgen.

In de begroting van 2023 zetten we de ingezette strategie van 2022 verder door. Dit betekent dat we de bezoekersaantallen zoals opgenomen in het businessplan 2019-2030 niet zullen halen. Echter de yield en de bestedingen per bezoeker in horeca en retail zijn fors hoger begroot dan opgenomen in dit businessplan.

Daarnaast wordt in de begroting van 2023 nog ruim 2,9 miljoen euro meer bespaard dan opgenomen in het businessplan 2019-2030.

In de begroting van 2023 van WILDLANDS Adventure Zoo Emmen wordt uitgegaan van 885.400 bezoekers en bedraagt het begrote resultaat over geheel 2023 - 13.000 euro.

In de begroting van 2023 van ATLAS Theater bedraagt het resultaat - 240.000 euro.

Gedurende het gehele jaar 2023 is de liquiditeit van voldoende niveau.

Meerjarenbegroting

In het businessplan WILDLANDS is naast een uitgebreide oorzakenanalyse van de lagere bezoekersaantallen een meerjarenbegroting, inclusief liquiditeitsbegroting opgenomen voor de jaren 2019-2030. Zoals reeds vermeld is deze meerjarenbegroting al meerdere keren significant aangescherpt naar aanleiding van de realisaties en ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Met ingang van 2023 heeft er nogmaals een verdere aanscherping plaatsgevonden.

De verwachte bezoekersaantallen en de bestedingen per bezoekers zijn opnieuw bepaald. Uiteraard is ook rekening gehouden met de ontwikkelingen van de kosten en zijn de extra gerealiseerde besparingen van de afgelopen jaren doorgetrokken naar de toekomst.

In de aangepaste meerjarenbegroting worden vanaf het boekjaar 2025 positieve resultaten verwacht. Op basis van de aangepaste gehanteerde uitgangspunten is er sprake van een sluitende liquiditeitsbegroting tot en met 2032. Hierbij hebben we wel concessies moeten doen in het gewenste niveau van investeringen in de komende jaren. De investeringsbedragen zijn naar beneden bijgesteld. Echter verwachten we ook dat, net als in voorgaande jaren, er externe partijen zoals bijvoorbeeld het WNEF kunnen bijdragen aan het realiseren van verbeteringen. Hier is in de meerjarenbegroting nu geen rekening mee gehouden.

In de aangepaste meerjarenbegroting wordt er van uitgegaan dat de verruiming van het rekening-courant krediet van toepassing is tot en met 30 juni 2023. Zoals eerder al vermeld wordt er sinds 1 juli 2022 weer afgelost op de lening van de gemeente Emmen.

Het financiële resultaat uit deze meerjarenbegroting zal echter wel moeten worden behaald om de continuïteit te kunnen blijven waarborgen.

Dit zorgt ervoor dat liquiditeit een constante, hoge prioriteit heeft binnen het management van WILDLANDS en bij de verschillende stakeholders. In de herziene monitoringsafspraken is overeengekomen dat de liquiditeitsoverzichten periodiek worden bijgewerkt en gedeeld met de gemeente Emmen. Daarbij wordt er ook gekeken naar het verloop van de liquiditeit in de komende jaren. Daar waar nodig wordt er bijgestuurd of worden er verdere aanpassingen gedaan in de kostenstructuur. De ontstane problemen in 2020 vanwege het coronavirus hebben bevestigd dat de hoge prioriteit voor de liquiditeit een absolute must is.

Tijdens de maandelijkse rapporteringscyclus vindt monitoring plaats en worden de resultaten gedeeld met MT, RvC en de gemeente Emmen.

Daarnaast vindt wekelijks overleg plaats tussen directie en management en eenmaal per kwartaal is er overleg tussen directie en RvC.

De exploitatie van het park zal altijd uitdagend blijven. De financiële remweg is kort en de druk om kostenefficiënt te opereren blijft erg hoog. De ligging van WILDLANDS in het dunst bevolkte gebied in Nederland betekent dat we altijd een stapje extra moeten zetten om gasten te verleiden om naar Emmen te (blijven) komen. Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit.

De basis van het park staat als een huis. De laatste jaren konden we – ook in lockdown tijd – heel veel verbeteringen realiseren en onze strategie van 'continuous improvement' verder uitrollen. 2023 zal niet een jaar zijn van de grote verbouwingen, wel een jaar met veel vernieuwingen, in lijn met de toekomstvisie. Dat zal op veel plekken te zien zijn. Uitdagingen zijn er ook voldoende zoals de fors gestegen energieprijzen die een behoorlijke impact op de kosten hebben. Maar met alles wat we de laatste jaren geïnvesteerd hebben in goodwill van het publiek, in het park zelf, personeel en in het theater zien we de toekomst positief tegemoet.

Directie en MT heeft de ambitie en het vertrouwen de meerjarenbegroting alsnog te realiseren.

Emmen, 24 mei 2023

F.P. van Engelen

2 Verslag van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft kennis genomen van de geconsolideerde jaarrekening van Noorderdierenpark B.V. van 2022. De jaarrekening is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 24 mei 2023 goedgekeurd en aan de directie is décharge verleend op het gevoerde beleid in 2022 en aan de Raad van Commissarissen voor het uitgeoefende toezicht.

De jaarrekening is door BDO Emmen gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Deze is toegevoegd aan de overige gegevens op pagina 63.

Samenstelling RvC

Samenstelling RvC in verslagjaar 2022:

De heer H.J. Meijer	president-commissaris (vz)
De heer W. Melenberg	commissaris (vice vz)
Mevrouw A.T. Brink	commissaris
De heer W.H. Bussink	commissaris
De heer Th. Lingmont	commissaris

Volgens de statuten van Noorderdierenpark B.V. bedraagt het aantal RvC leden maximaal 6 leden voor maximaal 2 termijnen van vier jaar.

In verband met continuïteitsredenen kan hiervan worden afgeweken.

Gedurende de periode dat door de Algemene Vergadering een Observer to the Board is ingesteld, zal deze persoon op dezelfde wijze en met dezelfde informatiebescheiden worden uitgenodigd voor elke vergadering van de Raad van Commissarissen.

Naar aanleiding van de aanpassing van de governance is het Stichtingsbestuur opgeheven en hierdoor functioneert de RvC als enig toezichthoudend orgaan. De RvC bestaat uit 6 personen, namelijk 5 commissarissen en 1 observer to the board.

Rooster van aftreden Raad van Commissarissen

In 2022 hebben twee herbenoemingen plaatsgevonden voor een tweede termijn. De herbenoeming van commissaris A. Brink vond plaats in de AvA van 27 januari 2022, ingaande per 1 april 2022. De herbenoeming van president-commissaris H.J. Meijer vond plaats in de AvA van 27 oktober 2022, ingaande per 1 december 2022.

Nevenfuncties van de commissarissen

Functie	Organisatie	
De heer H.J. Meijer		
Lid	Eerste Kamer VVD	Hoofdfunctie
Vz	RvT Kennispoort Regio Zwolle	
lid RvT	SAOZ (Stichting advies onroerende zaken)	
Vz	Programmaraad Trendbureau Provincie Overijssel	
Mevrouw A. Brink		
Directeur	Fasett Organisatieadvies	Hoofdfunctie
Vz	RvT Yorneo	

De heer W. Melenberg		
Directeur	Sierduif BV te Emmen	Hoofdfunctie
Lid	RvC B-Point Holding BV te Emmen	
Vz	Bestuur Stichting Microprojects te Emmen	
Vz	Business Advisory Board t.b.v. opleiding International Business van NHL Stenden te Leeuwarden	
lid bestuur	Stichting Rotary en Samenleving te Sleen	
De heer W. Bussink		
Advocaat/partner	BierensVanBoven advocaten te Assen	Hoofdfunctie
Vz	Stichting Rotary en samenleving Rotaryclub Emmen 't Loo	
De heer T. Lingmont		
Directeur	European Hospitality Holding BV	Hoofdfunctie
Senior Expert	PUM	
Vz	Bestuur BuurtBuik Centrum Amsterdam	
Sr Business Advisor	GMBA (Global Marine Business Advisors)	

Vergaderfrequentie

In 2022 hebben zeven vergaderingen tussen RvC en directie plaatsgevonden. Op 27 januari 2022 en op 27 oktober 2022 heeft een Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaatsgevonden. Tevens heeft op 8 september 2022 een evaluatie van de RvC plaatsgehad tijdens een apart hiervoor ingelaste RvC vergadering. Dit is voorbereid en begeleid door een externe partij, hier is een verslag van gemaakt en de actiepunten worden meegenomen in de reguliere vergaderingen. Bij deze evaluatie was de directie en Observer to the Board ook betrokken. Tevens is de RvC betrokken bij het tienjaren visieplan wat opgesteld is door directie en managementteam. De RvC heeft input gegeven en staat achter dit plan wat deels een logische voortzetting is van het businessplan 2018-2022. Daarnaast omvat dit plan een aantal aangescherpte uitgangspunten zoals duurzaamheid en dierwelzijn, gebaseerd op huidige en toekomstige ontwikkelingen. Een delegatie vanuit de RvC heeft een overleg gehad met de Ondernemingsraad. Daarnaast heeft de RvC met de gemeente Emmen twee keer een bestuurlijk overleg gehad en drie keer een kwartaaloverleg in het bijzijn van de verantwoordelijke wethouder.

Besluitvorming

De RvC heeft in 2022 in eerste instantie veel aandacht gehad voor de situatie rondom de lockdown die zowel het Atlas Theater als Wildlands trof. Daarna is er aandacht geweest voor bredere onderwerpen. Met name de ontwikkeling van de energieprijzen en de gevolgen voor beide bedrijven zijn ruimschoots aan de orde gekomen. Maar ook onderwerpen als risico's en risicomitigatie. En uiteraard de tienjarenvisie voor WILDLANDS heeft veel aandacht gekregen. Nadat de huidige bestuurder eind 2022 aangegeven had om zijn functie vacant te stellen heeft de RvC een plan van aanpak gemaakt om te komen tot een werving en selectie opdracht voor het bureau dat de positie gaat invullen.

Verdere onderwerpen van aandacht waren:

- Ontwikkelingen van de abonnementen en de strategie voor de verbetering van de customer journey van abonneementhouders.
- Inclusiviteit en sociale veiligheid op de werkvloer.
- Aandacht voor veiligheid, voor en achter de schermen
- Coronacompensatie maatregelen
- Verbouwing van het Kompasplein naar Mondiala Plein
- Diergerelateerde onderwerpen
- Krapte op de arbeidsmarkt
- Ontwikkeling van de energieprijzen en mitigerende maatregelen op korte en lange termijn
- Prijsstelling tickets 2023
- Behandeling jaarrekening 2021
- Conceptbegroting 2023

De RvC spreekt dank en waardering uit aan directie en medewerkers voor alle inspanningen in het afgelopen jaar en de goede resultaten die bereikt zijn en de goed onderbouwde plannen voor de toekomst.

Emmen, 24 mei 2023

Henk Jan Meijer
Voorzitter Raad van Commissarissen Noorderdierenpark B.V.

3 Vaststelling jaarrekening voorgaand boekjaar

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders heeft de jaarrekening 2021 vastgesteld, conform de jaarrekening zoals die is opgenomen onder de bijlagen van dit rapport d.d. 27 oktober 2022. Overeenkomstig het daarbij opgenomen voorstel tot bestemming van het resultaat, is het resultaat over 2021 ad € 1.306.050 toegevoegd aan de overige reserve.

JAARREKENING

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 07-06-2023

Paraaf:

Noorderdierenpark B.V.**4 Geconsolideerde balans per 31 december 2022**

(na voorstel resultaatbestemming)

<u>Activa</u>	<u>31.12.2022</u>		<u>31.12.2021</u>	
	€	€	€	€
Vaste activa				
Materiële vaste activa (1)				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	17.991.080		18.355.841	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	10.312.411		10.927.129	
Materiële vaste activa in uitvoering	<u>4.867</u>		<u>179.315</u>	
		28.308.358		29.462.285
Financiële vaste activa (2)				
Latente belastingvordering (3)		-		-
Vlottende activa (4)				
Voorraden (5)		746.256		593.352
Vorderingen (6)				
Handelsdebiteuren (7)	367.616		287.321	
Belastingen en premies sociale verzekeringen (8)	155.805		352.493	
Overige vorderingen en overlopende activa (9)	<u>2.869.203</u>		<u>5.388.136</u>	
		3.392.624		6.027.950
Liquide middelen (10)		2.268.789		3.163.575
		<hr/>		<hr/>
		<u>34.716.027</u>		<u>39.247.162</u>

Passiva

	31.12.2022		31.12.2021	
	€	€	€	€
Groepsvermogen (11)		-42.329.754		-41.659.560
Voorzieningen (12)		2.488.920		2.229.609
Langlopende schulden (13)				
Onderhandse leningen o/g (14)	60.420.773		67.562.509	
Huurkoop (15)	1.695.750		2.018.750	
Leaseverplichtingen (16)	18.723		36.613	
Vooruitontvangen bedragen (17)	<u>260.993</u>		<u>365.357</u>	
		62.396.239		69.983.229
Kortlopende schulden (18)				
Kortlopend deel langlopende schulden	1.475.784		909.177	
Vooruitontvangen op abonnementen en entree (19)	1.396.144		1.307.280	
Handelscrediteuren	1.357.776		1.373.243	
Verbonden partijen	29.355		24.329	
Belastingen en premies sociale verzekeringen (20)	344.861		284.013	
Rekening-courant gemeente Emmen (21)	3.210.017		-	
Overige schulden en overlopende passiva (22)	<u>4.346.685</u>		<u>4.795.842</u>	
		12.160.622		8.693.884
		<u>34.716.027</u>		<u>39.247.162</u>

VOOR WAARMERKINGSDOELEINDEN
BDO Audit & Assurance B.V.

Datum: 07-06-2023

Paraaf:

Noorderdierenpark B.V.

5 Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2022

	Resultaat 2022	Resultaat 2021
	€	€
Netto-omzet (23)	25.810.990	20.339.120
Inkoopwaarde van de omzet	<u>3.845.230</u>	<u>1.924.830</u>
Bruto-marge	21.965.760	18.414.290
Personeelskosten (24)	9.292.533	5.684.960
Afschrijvingen (25)	1.484.063	1.419.360
Overige waardeveranderingen (26)	-	-
Incidentele baten en lasten (27)	-	-
Overige bedrijfskosten (28)	<u>10.631.835</u>	<u>8.694.339</u>
Som van de bedrijfslasten	21.408.431	15.798.659
Bedrijfsresultaat	557.329	2.615.631
Financiële baten en lasten (29)	<u>-1.227.523</u>	<u>-1.309.581</u>
Resultaat voor belastingen	-670.194	1.306.050
Belastingen (30)	<u>-</u>	<u>-</u>
Resultaat na belastingen	<u><u>-670.194</u></u>	<u><u>1.306.050</u></u>

6 Kasstroomoverzicht geconsolideerd 2022

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2022		2021	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		557.329		2.615.631
<i>Aanpassingen voor:</i>				
Afschrijvingen en waardeverminderingen	1.588.427		1.530.324	
Mutatie voorzieningen (exclusief latente belastingen)	<u>259.311</u>		<u>407.300</u>	
		1.847.738		1.937.624
Veranderingen in werkkapitaal:				
Vorraden	-152.904		13.943	
Vorderingen	2.635.326		195.918	
Kortlopende schulden (exclusief kredietinstellingen en investeringscrediteuren)	<u>102.712</u>		<u>2.424.841</u>	
		2.585.134		2.634.702
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		<u>4.990.201</u>		<u>7.187.957</u>
Betaalde interest	-1.130.321		-1.125.779	
Betaalde belastingen	<u>-</u>		<u>-</u>	
		-1.130.321		-1.125.779
Kasstroom uit operationele activiteiten		<u>3.859.880</u>		<u>6.062.178</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings materiële vaste activa	-434.501		-442.432	
Desinvesteringen materiële vaste activa				
Mutatie investeringscrediteuren	<u>-</u>		<u>-</u>	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-434.501		-442.432
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Mutatie langlopende schulden	-7.116.990		-4.549.535	
Mutatie Rekening-courant	2.796.825		-	
Uitgifte aandelen	<u>-</u>		<u>-</u>	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		<u>-4.320.165</u>		<u>-4.549.535</u>
Mutatie geldmiddelen		<u>-894.786</u>		<u>1.070.211</u>
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:				
Stand per 1 januari		3.163.575		2.093.364
Mutaties boekjaar		<u>-894.786</u>		<u>1.070.211</u>
Stand per 31 december		<u>2.268.789</u>		<u>3.163.575</u>

7 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de geconsolideerde jaarrekening

Algemeen

De vennootschap heeft de geconsolideerde jaarrekening opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek.

Noorderdierenpark B.V. staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Deze vennootschap heeft een 100% belang in WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. (voorheen: DPE Recreatie B.V.), een 100% belang in NDP Infra B.V. en een 99% belang in ATLAS Theater B.V.

De voornaamste activiteit van de groep bestaat uit het exploiteren van een themapark en een (stads)theater.

De vennootschappen zijn statutair gevestigd in Emmen. Noorderdierenpark B.V. is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 04005859.

Grondslagen van consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden opgenomen de financiële gegevens van de vennootschap en haar groepsmaatschappijen per 31 december van het boekjaar. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap wordt uitgeoefend. Hierbij worden mede in aanmerking genomen de financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten en direct kunnen worden uitgeoefend.

Alle groepsmaatschappijen waarin door Noorderdierenpark B.V. beslissende zeggenschap is verkregen, worden integraal geconsolideerd. In de consolidatie zijn derhalve betrokken de 100% deelnemingen WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V., NDP Infra B.V. en ATLAS Theater B.V. allen gevestigd te Emmen.

Grondslagen van waardering

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor waardering van activa en passiva zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Continuïteit

Het eigen vermogen van de onderneming bedraagt € -42,3 miljoen. Met name in het boekjaar 2018 is het eigen vermogen sterk verslechterd. Dit in verband met de bijzondere waardevermindering van - € 50,5 miljoen naar aanleiding van de uitgevoerde impairmentanalyse. In 2019 en 2020 is in totaal het eigen vermogen met nog eens € 3,7 miljoen afgenomen als gevolg van de negatieve resultaten in deze boekjaren.

In het najaar van 2018 is het businessplan WILDLANDS 2019-2030 opgesteld en op 30 oktober 2018 is dit plan gepresenteerd aan het college van de gemeente Emmen. In dit plan is een meerjarenbegroting, inclusief liquiditeitsbegroting opgenomen voor de jaren 2019-2030. Met ingang van het boekjaar 2021 is deze meerjarenbegroting significant aangescherpt naar aanleiding van de realisaties en ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Ook in 2022 is een verdere aanscherping doorgevoerd.

In de aangepaste meerjarenbegroting worden vanaf het boekjaar 2025 positieve resultaten verwacht.

De verwachte bezoekersaantallen zijn naar beneden bijgesteld en de bestedingen per bezoeker zijn opnieuw bepaald. Uiteraard is het kostenniveau hierop aangepast en de extra gerealiseerde besparingen van de afgelopen jaren doorgetrokken naar de toekomstige jaren.

Op basis van de aangepaste gehanteerde uitgangspunten is de liquiditeitsbegroting tot en met 2032 sluitend binnen het beschikbare Rekening Courant krediet.

Hierbij hebben we wel concessies moeten doen in het gewenste niveau van investeringen in de komende jaren. De investeringsbedragen zijn naar beneden bijgesteld.

Het Rekening Courant krediet van de gemeente Emmen is op basis van de voorwaarden direct opeisbaar, en dan ook als kortlopend in de jaarrekening gepresenteerd.

Op basis van verkregen steun in het verleden en de huidige relatie, waarbij de plannen en resultaten ook periodiek besproken worden, is er geen aanleiding dat deze bepaling wordt ingeroepen.

In de aangepaste meerjarenbegroting wordt er van uitgegaan dat de verruiming van het rekening-courant krediet van toepassing is tot 1 juli 2023. Zoals eerder al vermeld wordt er sinds 1 juli 2022 weer afgelost op de lening van de gemeente Emmen.

Het financiële resultaat uit deze meerjarenbegroting zal echter wel moeten worden behaald om de continuïteit te kunnen blijven waarborgen.

Dit zorgt ervoor dat liquiditeit een constante, hoge prioriteit heeft binnen het management van WILDLANDS en bij de verschillende stakeholders. In de herziene monitoringsafspraken is overeengekomen dat de liquiditeitsoverzichten periodiek worden bijgewerkt en gedeeld met de gemeente Emmen.

Daarbij wordt er ook gekeken naar het verloop van de liquiditeit in de komende jaren. Daar waar nodig wordt er bijgestuurd of worden er verdere aanpassingen gedaan in de kostenstructuur.

De ontstane problemen in 2020 vanwege het coronavirus hebben bevestigd dat de hoge prioriteit voor de liquiditeit een absolute must is.

Directie en management heeft bij de beoordeling van de continuïteit rekening gehouden met bovenstaande aspecten en hieruit is de conclusie getrokken dat er sprake is van ambitie en het vertrouwen de meerjarenbegroting te realiseren en te voldoen aan de financieringsvoorwaarden (na aanpassing). Echter aan de realisatie van de meerjarenbegroting kleven meerdere (operationele) risico's waardoor realisatie ervan geen gegeven feit is. Gezien de mate waarin de realisatie van de meerjarenbegroting afhankelijk is van de ontwikkeling van de bezoekersaantallen en de genoemde voorwaarden van de financiering waaraan moet worden voldaan, is er sprake van omstandigheden die materiële onzekerheden met zich meebrengen waardoor de continuïteit negatief beïnvloed kan worden. De ontwikkeling van de bezoekersaantallen is een zeer bepalende en tegelijkertijd onzekere factor om de meerjarenbegroting te realiseren. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met een jaarlijkse groei. Wanneer deze groei lager uitkomt dan begroot, dan kan dit een materiële, nadelige impact hebben op de uitkomst van de meerjarenbegroting.

Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit en hiermee een negatieve invloed hebben op de continuïteit.

De uitbraak van het coronavirus in 2020 en de jaren daarna is hiervan een voorbeeld.

De waarderingen in de jaarrekening zijn, ondanks deze materiële onzekerheden, gebaseerd op de veronderstelling dat de onderneming als geheel in continuïteit zal worden voortgezet.

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2021 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2022 mogelijk te maken.

Schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening dient de ondernemingsleiding, overeenkomstig algemeen geldende grondslagen, bepaalde schattingen en veronderstellingen te doen die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen. De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen afwijken.

Materiële vaste activa

De waardering van de bedrijfsgebouwen en -terreinen, andere vaste bedrijfsmiddelen en de niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbare activa is op basis van going concern.

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs verminderd met de lineaire afschrijving gebaseerd op de verwachte gemiddelde economische levensduur en de bijzondere waardeverminderingen.

Levende have wordt niet geactiveerd maar, voor zover voor het verkrijgen van dieren kosten zijn gemaakt zijn deze direct ten laste van het resultaat verantwoord.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd, indien zij de gebruiksduur van het object verlengen. Ontvangen subsidies worden rechtstreeks in mindering gebracht op de geïnvesteerde bedragen voor zover deze direct toewijsbaar zijn.

Financiële vaste activa

Per 31 december 2022 is er een verrekenbaar verlies van € 16.167.283. Daarnaast is er sprake van:

- Verschil fiscale en commerciële waardering voorziening groot onderhoud.
- Verschil fiscale en commerciële waardering onroerend goed.

Met betrekking tot het verrekenbaar verlies en de verschillen in de fiscale en commerciële waardering van de voorziening groot onderhoud en de waardering onroerend goed is geen latente belastingvordering opgenomen.

Dit omdat het in de lijn der verwachting ligt dat het fiscaal resultaat in de komende jaren niet voldoende zal zijn om de latente belastingvordering te kunnen verrekenen.

Deelnemingen

Deelnemingen waarin de vennootschap invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode, worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de vennootschap in de nettovermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in de jaarrekening. In de winst- en verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de deelnemingen opgenomen. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de positieve resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen. Haar aandeel in de rechtstreekse vermogensvermeerderingen en -verminderingen van de deelnemingen wordt ook in de wettelijke reserve opgenomen.

Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer de vennootschap geheel of ten dele in staat voor de schulden van de desbetreffende deelneming, wordt een voorziening gevormd, primair ten laste van de vorderingen op deze deelneming en voor het overige onder de voorzieningen ter grootte van het resterende aandeel in de door de deelneming geleden verliezen, dan wel voor de verwachte betalingen door de vennootschap ten behoeve van deze deelneming.

Vorraden

De voorraden grond- en hulpstoffen, alsmede de handelsvoorraden, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs danwel lagere marktwaarde. Waar nodig is rekening gehouden met afwaarderingen wegens incurantheid.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking tegen reële waarde inclusief transactiekosten gewaardeerd. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid wordt een voorziening getroffen.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening groot onderhoud

Ten behoeve van het toekomstige groot onderhoud is er een voorziening groot onderhoud gevormd.

Op basis van het door WILDLANDS opgestelde meerjarenonderhoudsplan/begroting (MJOP/MJOB) is de dotatie per jaar bepaald. In het MJOP wordt het verwachte uit te voeren groot onderhoud per jaar weergegeven.

Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden bij eerste verwerking tegen reële waarde inclusief transactiekosten gewaardeerd die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid wordt een voorziening getroffen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst uit levering van goederen en diensten aan derden onder aftrek van kortingen en dergelijke en exclusief over de omzet geheven belastingen.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst- en verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Overheidssubsidies en andere vormen van overheidssteun worden verwerkt zodra er redelijke zekerheid is dat de rechtspersoon aan de gestelde voorwaarden voldoet en de overheidssubsidie of andere vorm van overheidssteun daadwerkelijk zal verkrijgen.

Kosten

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Belastingen

Met betrekking tot het verrekenbaar verlies en de verschillen in de fiscale en commerciële waardering van de voorziening groot onderhoud en de waardering onroerend goed wordt geen latente belastingvordering opgenomen.

Dit omdat het in de lijn der verwachting ligt dat het fiscaal resultaat in de komende jaren niet voldoende zal zijn om de latente belastingvordering te kunnen verrekenen.

Noorderdierenpark B.V. vormt met betrekking tot de vennootschapsbelasting tezamen met WILDLANDS Adventure Zoo

Emmen B.V., NDP Infra B.V. en ATLAS Theater B.V. een fiscale eenheid. Noorderdierenpark B.V. vormt met betrekking tot de omzetbelasting tezamen met WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. en NDP Infra B.V. een fiscale eenheid. Met betrekking tot Atlas Theater B.V. wordt er wel gehandeld alsof er sprake is van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Omdat er sprake is van een negatief geconsolideerd resultaat is er geen belasting berekend binnen de verschillende vennootschappen waarmee Noorderdierenpark B.V. een fiscale eenheid vormt.

Exploitatierisico park

Een belangrijk risico betreft de exploitatie van het park WILDLANDS waarbij het risico er voornamelijk in is gelegen dat er te weinig opbrengsten worden gegenereerd om aan de betalingsverplichtingen te voldoen.

Hierbij moet de combinatie van het aantal bezoekers en de gemiddelde entreprijs tot een optimaal rendement leiden. Voor de bezoeker vertaalt dit rendement zich in beleving en opgedane ervaringen tegenover een aanvaardbare prijs. Voor WILDLANDS vertaalt zich dat in financieel perspectief naar omzet en brutomarge in euro's.

Het belangrijke risico schuilt erin dat WILDLANDS niet haar begrote omzet en brutomarge realiseert doordat niet de optimale mix uit aantallen bezoekers en entreprijs wordt gevonden.

Dit kan leiden tot te beperkte liquiditeit om (op termijn) aan betalingsverplichtingen, voornamelijk bestaande uit exploitatiekosten en aflossingsverplichtingen te voldoen.

Ook de komende jaren zal er constant rekening moeten worden gehouden met de risicomitigerende factoren zoals uitgewerkt in het businessplan 2019-2030. Dit betreft onder andere het begroten van realistische bezoekersaantallen, het constant aanbrengen van verbeteringen in het park om zo de waardering te verhogen, het verbeteren van de marketingmix en het blijven sturen op de kosten.

Omdat we de beschikking hebben over een rekening-courant bij de gemeente Emmen kunnen we fluctuaties in de liquiditeit goed opvangen.

Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit.

De uitbraak van het coronavirus in 2020 en de jaren daarna en de forse stijgingen van kosten (met name energie) zijn hiervan voorbeelden.

Exploitatierisico theater

Een ander risico betreft de exploitatie van het ATLAS theater. In 2022 is een resultaat gerealiseerd in het ATLAS Theater van - 142.100 euro (voor belastingen). Het negatieve resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door de forse stijging van met name de personeelskosten en de energiekosten. Het gerealiseerde resultaat ligt op het niveau van de begroting. In de meerjarenbegroting, zoals opgenomen in de financiële doorrekening van de jaren 2022-2030, is er vanaf 2023 sprake van een gering verlies wat ten koste zal gaan van de liquiditeit van Noorderdierenpark B.V.

Daarnaast kunnen externe, onvoorziene factoren een grote impact hebben op exploitatie en liquiditeit.

De uitbraak van het coronavirus in 2020 en de jaren daarna en de forse stijgingen van kosten (met name energie) zijn hiervan voorbeelden.

Toekomstige investeringen

De in het businessplan 2019-2030 opgenomen investeringen zijn in de afgelopen jaren grotendeels gerealiseerd. Deze investeringen zien met name toe op:

- Extra diersoorten toevoegen en dieren meer zichtbaar laten zijn.
- Investeren in logischere looproutes.
- Omzetbevorderende investeringen.
- Investeren in storylines, thematisering en beleving.

Deze verbeteringen hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het volwassen worden van het park. In het jaar 2022 is voor ruim 2,0 miljoen euro geïnvesteerd in WILDLANDS.

De belangrijkste investeringen zijn de herinrichting van het Kompasplein en van het middengebied in Nortica met de bouw van het nieuwe beververblijf.

Het jaar 2023 zal niet een jaar zijn van de grote verbouwingen, wel een jaar met veel vernieuwingen, in lijn met de toekomstvisie. Dat zal op veel plekken te zien zijn. In de restaurants wordt het culinaire aanbod gezonder, op het Mondiala Plein komt nog een uitbreiding van het Dogondorp en de ijsberenexperience zal komen in de ruimte van de ijsberen en pinguïns onder water. Er komt een educatieve eetbare tuin achter de grote kas en Nortica Hafên zal aangepakt worden.

Daarnaast zijn er de strikt noodzakelijk investeringen opgenomen ten behoeve van de exploitatie van het park.

De totale investeringsbegroting voor het jaar 2023 telt op naar ruim 1,5 miljoen euro. Hiervan zal ruim 0,5 miljoen door externe partijen worden gefinancierd.

Lagere resultaten kunnen er toe leiden dat gewenste investeringen in de toekomst mogelijk moeten worden gereduceerd, uitgesteld of in het uiterste geval zelfs niet kunnen worden gedaan. In de aangepaste meerjarenbegroting is het investeringsbudget naar beneden bijgesteld. Echter verwachten we ook dat, net als in de voorgaande jaren, er externe partijen zoals bijvoorbeeld het WNEF kunnen bijdragen aan het realiseren van verbeteringen. Hier is in de meerjarenbegroting nu geen rekening gehouden.

Het is een must om gastgerichte investeringen toe te blijven voegen aan het park, dit is noodzakelijk om de bezoekers te blijven verleiden het park te bezoeken. Hier blijven we budget voor reserveren.

WILDLANDS is een nieuw bedrijf en heeft tijd nodig om structureel naar de gewenste bezoekersaantallen te groeien. Het kost meerdere jaren om het bedrijf op een juiste wijze te positioneren en om naamsbekendheid op te bouwen om zo te kunnen uitgroeien tot een volwassen park. Het niet tijdig of beperkt kunnen uitvoeren van investeringen kan de optimalisatie en groei naar volwassenheid vertragen.

Het is derhalve van belang de juiste investeringen op het juiste moment uit te voeren en hierbij ook gebruik te blijven maken, indien mogelijk, van externe financieringen. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan bijdragen van Stichting WILDLANDS Natuur en Educatie Fonds. Ook in 2023 zullen er een aantal investeringen in het park worden gedaan die mede mogelijk zijn gemaakt door het ter beschikking stellen van gelden vanuit dit fonds.

Toelichting op het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Algemene grondslagen

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en de vlottende effecten. De effecten kunnen worden beschouwd als zeer liquide beleggingen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij en de verkoopprijs van de verkochte groepsmaatschappijen zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De in deze groepsmaatschappijen aanwezige geldmiddelen zijn op de aankoopprijs respectievelijk de verkoopprijs in aftrek gebracht. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten. De ontvangst uit hoofde van een sale and financial leaseback-transactie wordt gepresenteerd als een ontvangst uit hoofde van financieringsactiviteiten.

8 Toelichting op de geconsolideerde balans

Materiële vaste activa (1)

	<i>Bedrijfs- gebouwen en terreinen</i>	<i>Andere vaste bedrijfs- middelen</i>	<i>Materiële vaste activa in uitvoering</i>	<i>Totaal</i>
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2022				
Aanschafprijs	67.002.685	59.636.804	179.315	126.818.804
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-48.646.844	-48.709.675		-97.356.519
Boekwaarde per 1 januari 2022	18.355.841	10.927.129	179.315	29.462.285
Investeringen	1.731.360	400.325	-174.448	1.957.237
Afschrijvingen	-605.297	-983.131		-1.588.428
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-
Desinvesteringen	-	-		
Subsidies en bijdragen	-1.490.824	-31.912	-	-1.522.736
Saldo	<u>17.991.080</u>	<u>10.312.411</u>	<u>4.867</u>	<u>28.308.358</u>
Stand per 31 december 2022				
Aanschafprijs	67.243.221	60.005.217	4.867	127.253.305
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-49.252.141	-49.692.806		-98.944.947
Boekwaarde per 31 december 2022	<u>17.991.080</u>	<u>10.312.411</u>	<u>4.867</u>	<u>28.308.358</u>
Afschrijvingspercentages	<u>2%-10%</u>	<u>2%-20%</u>	<u>0%</u>	

In 2010 hebben onderzoeken plaatsgevonden met betrekking tot de conceptontwikkeling van het nieuw te realiseren belevingspark DPE Next. Als gevolg van nieuwe inzichten, herevaluaties van eerder gemaakte ingenomen standpunten, aanpassingen aan het ontwerp en het maken van definitieve keuzes voor het nieuw te bouwen park, is een deel, zijnde 3,6 miljoen, van de reeds geactiveerde uitgaven in 2010 ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. Daarnaast is er per 31 december 2018 een impairmentanalyse uitgevoerd waaruit een bijzonder waardeverminderverslies van € 50,5 miljoen naar voren is gekomen (NDP Infra B.V. € 50,2 miljoen, WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. 0,3 miljoen). Aanleiding voor het uitvoeren van deze analyse is de verdere daling van de bezoekersaantallen en het daarmee gepaard gaande verslechterende resultaat.

In 2020 is er op basis van de aangepaste meerjarenbegroting opnieuw een impairmentanalyse uitgevoerd. De uitkomsten van deze impairmentanalyse zijn sterk afhankelijk van de gehanteerde WACC en de ontwikkeling van de bezoekersaantallen. De ontwikkeling van de bezoekersaantallen is onzeker, echter de de meest waarschijnlijke scenario's geven geen aanleiding tot een aanvullende impairment (waardevermindering). De effecten van corona voor de lange termijn zijn onduidelijk en om die reden is hiermee vooralsnog geen rekening gehouden in de meerjarenbegroting.

Ook in 2021 en 2022 zijn er, op basis van de aangepaste meerjarenbegrotingen, opnieuw impairmentanalyses uitgevoerd. Ook hieruit is geen aanvullende impairment naar voren gekomen. Zie verder ook de toelichting rondom de continuïteitsveronderstelling op pagina 25 en 26.

In de fiscale waardering van de materiële vaste activa zijn bovenstaande afwaarderingen niet verwerkt, waardoor er een verschil is ontstaan tussen de commerciële en fiscale boekwaarde.

Financiële vaste activa (2)**Latente belastingvordering (3)**

Met ingang van het boekjaar 2018 is er geen latente belastingvordering meer opgenomen met betrekking tot:

- Voorwaartse verliescompensatie
- Tijdelijk verschil fiscale en commerciële waardering voorziening groot onderhoud.
- Tijdelijk verschil fiscale en commerciële waardering onroerend goed.

Dit omdat het in de lijn der verwachting ligt dat het fiscaal resultaat in de komende jaren niet voldoende zal zijn om de latente belastingvordering te kunnen verrekenen.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Vlottende activa (4)		
Vorraden (5)		
Horeca	288.033	288.230
Gereed product en handelsgoederen merchandise en gidsen	458.223	305.122
Vooruitbetalingen op voorraad	-	-
	<u>746.256</u>	<u>593.352</u>
Voorziening voor incurante voorraden	-	-
	<u>746.256</u>	<u>593.352</u>
Vorderingen (6)		
Binnen de post handelsdebiteuren is een totaal bedrag ad € 27.193 opgenomen waarbij sprake is van een vordering op de aandeelhouder.		
Handelsdebiteuren (7)		
Nominaal bedrag	371.691	287.321
Voorziening dubieuze debiteuren	<u>-4.075</u>	<u>-</u>
	<u>367.616</u>	<u>287.321</u>
Belastingen en premies sociale verzekeringen (8)		
Omzetbelasting	<u>155.805</u>	<u>352.493</u>
Overige vorderingen en overlopende activa (9)		
Vooruitbetaalde kosten	562.406	581.065
Nog te ontvangen vergoedingen	2.152.698	4.720.262
Overige vorderingen	<u>154.099</u>	<u>86.809</u>
	<u>2.869.203</u>	<u>5.388.136</u>

De post nog te ontvangen vergoedingen betreft met name de nog te ontvangen inkoopbonussen horeca, de nog te ontvangen afrekeningen inzake de online verkoop en de verkoop van e-tickets en de nog te ontvangen bijdrage vanuit het noodfonds dierentuinen.

Er zijn geen vorderingen met een looptijd langer dan 1 jaar.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Liquide middelen (10)		
Rekening-courant bank	2.150.189	3.103.278
Kasmiddelen	<u>118.600</u>	<u>60.297</u>
	<u>2.268.789</u>	<u>3.163.575</u>

Eigen vermogen (11)

Voor een toelichting op de samenstelling van de mutaties in het eigen vermogen van Noorderdierenpark B.V. wordt verwezen naar de toelichting op de vennootschappelijke balans (pagina 55).

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Vorzieningen (12)		
Groot onderhoud	<u>2.488.920</u>	<u>2.229.609</u>
	2022	2021
	€	€
<i>Groot onderhoud</i>		
Stand per 1 januari	2.229.609	1.822.309
Bij: dotatie boekjaar	383.426	419.885
Af: Onttrekking in verband met groot onderhoud	-37.615	-12.585
Af: Vrijval in verband met niet uitgevoerd groot onderhoud	<u>-86.500</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>2.488.920</u>	<u>2.229.609</u>

Ten behoeve van het toekomstige groot onderhoud is er een voorziening groot onderhoud gevormd. Op basis van het door WILDLANDS opgestelde meerjarenonderhoudsplan/begroting (MJOP/MJOB) is de dotatie per jaar bepaald. In het MJOP wordt het verwachte uit te voeren groot onderhoud per jaar weergegeven. In het boekjaar 2022 is het MJOP verder aangepast in verband met de toevoegingen in het park in de afgelopen jaren. De dotatie aan de voorziening is hier ook op aangepast.

Langlopende schulden (13)

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Onderhandse leningen o/g (14)		
Langlopende lening N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe	11.594	23.179
Rekening-courant gemeente Emmen	-	6.006.842
Lening gemeente Emmen (2019)	<u>60.409.179</u>	<u>61.532.488</u>
	<u>60.420.773</u>	<u>67.562.509</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Langlopende lening N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe</i>		
Stand per 1 januari	34.764	46.349
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-11.585</u>	<u>-11.585</u>
Stand per 31 december	23.179	34.764
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-11.585</u>	<u>-11.585</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>11.594</u>	<u>23.179</u>

Dit betreft een lening met een looptijd van 25 jaar (aflossing in 25 jaarlijkse termijnen vanaf 30 december 2000), met een jaarlijkse aflossing van € 11.585. Het gehanteerde rentepercentage is 6% welke gedurende de gehele looptijd vast staat. Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 0 een looptijd langer dan vijf jaar.

Rekening-courant gemeente Emmen

Stand per 1 januari	-	9.542.836
Bij: Ontvangen in boekjaar	-	2.300.000
Bij: Rente boekjaar	-	190.006
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-</u>	<u>-6.026.000</u>
Stand per 31 december	-	6.006.842
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-</u>	<u>-</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>-</u>	<u>6.006.842</u>

Dit betreft een lening ad. max. € 7,5 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan. Als gevolg van de coronacrisis is dit krediet met maximaal € 5,5 miljoen uitgebreid naar maximaal € 13,0 miljoen tot 1 juli 2023. Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 3.210.017 een looptijd langer dan vijf jaar. Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen. Het saldo ultimo boekjaar is als kortlopend gepresenteerd, voor een nadere toelichting op de looptijd wordt verwezen naar de grondslagen voor continuïteit op pagina 27 van dit rapport.

Lening gemeente Emmen

Stand per 1 januari	62.086.819	62.086.819
Bij: Ontvangen in boekjaar	-	-
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-554.331</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	61.532.488	62.086.819
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-1.123.309</u>	<u>-554.331</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>60.409.179</u>	<u>61.532.488</u>

Dit betreft een lening ad € 63,0 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan. Het betreft een 40-jarige annuïteitenlening met een rentepercentage van 2,25%. Gedurende de eerste 5 jaar is er sprake van een rentekorting van 0,5%. Aflossing vindt plaats met ingang van 1 juni 2019. Als gevolg van de coronacrisis is er vanaf 1 maart 2020 tot en met 30 juni 2022 niet afgelost.

Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 55.714.254 een looptijd langer dan vijf jaar. Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Huurkoop (15)		
<i>Huurkoop distributienetwerk, warmtekrachtkoppelingen en overige zaken</i>		
Stand per 1 januari	2.341.750	2.664.750
Bij: opname huurkoop	-	-
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-323.000</u>	<u>-323.000</u>
Stand per 31 december	2.018.750	2.341.750
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-323.000</u>	<u>-323.000</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>1.695.750</u>	<u>2.018.750</u>

De huurkoop heeft betrekking op het distributienetwerk, opstalrecht en de roerende zaken inzake de waterzuivering en de warmtekrachtkoppelingen waarmee het park en het ATLAS theater van warmte worden voorzien.

De koopprijs ad € 3.230.000 zal in 120 maandelijkse termijnen (looptijd 10 jaar) ad € 29.916,67 worden betaald, startend vanaf 1 april 2019.

De boekwaarde van het distributienetwerk, opstalrecht en de roerende zaken inzake de waterzuivering en de warmtekrachtkoppelingen bedraagt per 31 december 2022 € 2.586.845.

Leaseverplichtingen (16)

Leaseverplichtingen

Stand per 1 januari	56.874	76.437
Opgenomen gelden	-	-
Aflossing	<u>-20.261</u>	<u>-19.563</u>
Stand per 31 december	36.613	56.874
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-17.890</u>	<u>-20.261</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>18.723</u>	<u>36.613</u>

De leaseverplichting is ter financiering van twee tractoren en een veegmachine.

Het restant van de leningen per 31 december 2022 met een looptijd langer dan vijf jaar bedraagt € 0.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Vooruitontvangen bedragen (17)		
Lening Q-Park	<u>260.993</u>	<u>365.357</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Lening Q-Park</i>		
Stand per 1 januari	365.357	469.721
Aflossing/vrijval	<u>-104.364</u>	<u>-104.364</u>
Stand per 31 december	<u><u>260.993</u></u>	<u><u>365.357</u></u>

Dit betreft een bijdrage van Q-Park voor de investeringen van Noorderdierenpark B.V. in het parkeerterrein welke Q-Park in 2002 aan Noorderdierenpark B.V. heeft betaald. Deze bijdrage is contractueel gebonden aan de looptijd van de huurovereenkomst van het parkeerterrein (23,5 jaar, tot 1 juli 2025). Indien NDP Infra B.V. de overeenkomst tussentijds opzegt, dient de bijdrage naar rato van de resterende looptijd te worden terugbetaald. Vrijval van de bijdrage vindt plaats naar rato van de verstreken looptijd. Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 0 een looptijd langer dan vijf jaar.

Kortlopende schulden (18)

Binnen de post handelscrediteuren is een totaal bedrag ad € 32.791 opgenomen waarbij sprake is van een schuld aan de aandeelhouder.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Vooruitontvangen op abonnementen en entree (19)		
Abonnementen en entree	686.529	609.971
Entreebewijzen in omloop	<u>709.615</u>	<u>697.309</u>
	<u><u>1.396.144</u></u>	<u><u>1.307.280</u></u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen (20)

Loonheffing	221.769	154.784
Pensioenpremies	<u>123.092</u>	<u>129.229</u>
	<u><u>344.861</u></u>	<u><u>284.013</u></u>

Toegezegde pensioenaanspraken

Het Noorderdierenpark heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen waarbij de pensioenuitkeringen gebaseerd zijn op middelloon. De pensioenregeling is ondergebracht bij het Bedrijfspensioenfonds voor de landbouw (BPL).

In 2013 zijn de medewerkers van wie het pensioen nog was ondergebracht bij Nationale Nederlanden ook ondergebracht bij BPL. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord. Voor per balansdatum nog niet betaalde premies wordt een voorziening opgenomen. Aangezien deze verplichtingen een kortlopend karakter hebben, worden deze gewaardeerd tegen nominale waarde.

De risico's van loonontwikkeling, prijsindexatie, beleggingsrendement op het fondsvermogen zullen mogelijk leiden tot toekomstige aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen aan het pensioenfonds. Deze risico's komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening. In geval van een tekort bij het pensioenfonds heeft de onderneming geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies.

De actuele dekingsgraad van BPL bedraagt per 31 december 2022 115,9% (beleidsdekingsgraad 117,3%).

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Rekening-courant gemeente Emmen (21)		
Stand per 1 januari	6.006.842	-
Bij: Ontvangen in boekjaar	2.500.000	-
Bij: Rente boekjaar	103.175	-
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-5.400.000</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>3.210.017</u>	<u>-</u>

Dit betreft een lening ad. max. € 7,5 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan. Als gevolg van de coronacrisis is dit krediet met maximaal € 5,5 miljoen uitgebreid naar maximaal € 13,0 miljoen tot 1 juli 2023. Voor een nadere toelichting op de looptijd wordt verwezen naar de grondslagen voor continuïteit op pagina 27 van dit rapport.

Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Overige schulden en overlopende passiva (22)		
Reservering vakantiegeld en -dagen	695.350	603.436
Accountants- en administratiekosten	141.000	168.247
Nettolonen	138.215	55.706
Vooruitontvangen bedragen	122.742	906.651
Overige schulden en overlopende passiva	<u>3.249.378</u>	<u>3.061.802</u>
	<u>4.346.685</u>	<u>4.795.842</u>

In de overige schulden en overlopende passiva is een langlopend deel opgenomen van 1.506.000 euro, voor de aflossing van de NOW en TVL regeling.

9 Niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa geconsolideerde jaarrekening

Meerjarige financiële verplichtingen

Erfpacht parkeervoorzieningen

Er is een langlopende onvoorwaardelijke verplichting aangegaan terzake van erfpacht van de parkeervoorziening aan de Es. De erfpachtovereenkomst voor de parkeervoorziening aan de Es is afgesloten voor de duur van 25 jaar met als begindatum 1 juli 2000.

In 2001 is de parkeervoorziening verhuurd aan een exploitant van parkeervoorzieningen voor de resterende looptijd van de erfpachtovereenkomst.

Op 4 december 2014 is de bestaande erfpacht van de parkeervoorziening aan de Es gewijzigd. NDP Infra BV en de Gemeente Emmen zijn overeengekomen dat de duur van de erfpacht (2000) wordt verlengd van de oorspronkelijke einddatum 1 juli 2025 naar de nieuwe einddatum 1 augustus 2062. Daarnaast zijn de gronden waarop de erfpacht van toepassing is opnieuw vastgesteld. De jaarlijkse termijn bedraagt € 148.307.

Erfpacht parkgronden

Er is een langlopende verplichting aangegaan terzake van erfpacht van de gronden waarop het park is gevestigd.

Deze verplichting bestaat uit 3 erfpachtovereenkomsten met een looptijd tot en met 31 juli 2062.

Per 1 april 2019 is de canon verlaagd naar nihil Dit is vastgelegd in de wijzigingsakte getekend 30 december 2019.

Leaseverplichtingen inclusief onderhoud

De verplichtingen die voortvloeien uit operationele leasing bedragen circa € 68.000 per jaar. De resterende looptijd van de betreffende contracten is tot 5 jaar. Dit betreft de lease van vervoermiddelen, werktuigen en apparatuur.

Huurverplichtingen

Per 1 mei 2015 is er met de gemeente Emmen een huur- en exploitatieovereenkomst aangegaan inzake de Wereld van Theater / Wereld van Ontmoeting. Deze overeenkomst is aangegaan voor de duur van 40 jaar ingaande op 4 januari 2016. De huurprijs van de Wereld van Theater bedraagt € 172.086,63 per maand (€ 2.065.040 per jaar) en is verschuldigd vanaf 1 oktober 2016. De huurprijs van de Wereld van Ontmoeting bedraagt € 26.426,60 (€ 317.119,20 per jaar) en is verschuldigd vanaf 1 april 2016.

De eigenaarslasten van het gehele gebouw bedragen circa € 90.000 per jaar en komen voor rekening van Atlas Theater (Wereld van Theater) en Wildlands Adventure Zoo Emmen B.V. (Wereld van Ontmoeting).

De Gemeente Emmen stelt voor de uitvoering van de culturele programmering Wereld van Theater in principe jaarlijks een subsidie van € 1.500.000 en een jaarlijkse bijdrage van € 2.065.040 vanuit de huuropbrengsten ter beschikking aan Atlas Theater B.V.

Noorderdierenpark B.V. heeft voor de verplichtingen uit deze overeenkomst een concerngarantie afgegeven.

Met betrekking tot de huur van Animazia is er met de gemeente Emmen in 2020 een huurovereenkomst afgesloten met een looptijd tot en met 30 november 2029. De huurprijs bedraagt circa € 289.000 per jaar.

Overige langdurige verplichtingen

Er zijn diverse verzekeringen afgesloten met een looptijd van 1 jaar tot 1 januari 2024. Deze verzekeringen worden jaarlijks stilzwijgend verlengd voor de periode van 1 jaar. De jaarlijkse kosten bedragen circa € 279.000.

Met betrekking tot de levering van horecaproducten is een overeenkomst afgesloten die een looptijd heeft tot en met 31 december 2027. Deze overeenkomst voorziet in de exclusieve levering van 11 productgroepen (o.a. groente&fruit, droge kuddenierswaren, diepvries en koeling, vlees en vleeswaren, zuivel, frisdranken etc.).

Met betrekking tot de levering van gas is een overeenkomst afgesloten met een looptijd tot en met 31 december 2025. De kosten hiervan zijn afhankelijk van de van toepassing zijnde gasprijs.

Met betrekking tot de levering van elektra is een overeenkomst afgesloten met een looptijd tot en met 31 december 2025. De kosten hiervan zijn afhankelijk van de van toepassing zijnde prijs voor elektra.

Met betrekking tot het onderhoud in het park is er een overeenkomst afgesloten met een looptijd tot en met 31 december 2039. De jaarlijkse kosten bedragen circa € 293.000.

Er is sprake van meerdere overige langdurige onderhouds- en uitvoeringsverplichtingen met looptijden tot (maximaal) 30 juni 2036. De kosten hiervan bedragen circa € 850.000 per jaar.

De vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor eventuele schulden voor de periode dat zij onderdeel uitmaakt van de fiscale eenheid zoals toegelicht onder de grondslagen voor belastingen.

10 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2022

Netto-omzet (23)

De netto-omzet kan als volgt worden gespecificeerd naar product:

	2022	2021	Mutatie	Mutatie
	€	€	t.o.v. 2021	t.o.v. 2021
			€	%
Omzet entree	9.615.961	6.740.422	2.875.539	42,7%
Omzet abonnementen	1.576.809	791.961	784.848	99,1%
Omzet horeca	5.528.315	3.420.635	2.107.680	61,6%
Omzet evenementen	982.634	194.081	788.553	406,3%
Omzet merchandise	1.606.651	1.088.564	518.087	47,6%
Omzet voorstellingen theater	908.101	316.108	591.993	187,3%
Subsidie Theater	3.591.256	3.586.292	4.964	0,1%
Subsidie tijdelijke regeling subsidie dierentuinen Covid-19	1.045.155	3.347.289	-2.302.134	-68,8%
Omzet overige	956.108	853.768	102.340	12,0%
	<u>25.810.990</u>	<u>20.339.120</u>	<u>5.471.870</u>	<u>26,9%</u>
			2022	2021
			€	€

Personeelskosten (24)

Lonen en salarissen	7.393.376	4.171.901
Sociale lasten	1.319.274	1.046.339
Pensioenlasten	579.883	466.720
	<u>9.292.533</u>	<u>5.684.960</u>

Personeelsleden

Gedurende het boekjaar 2022 bedroeg het gemiddeld aantal werknemers bij Noorderdierenpark B.V., omgerekend naar fulltime equivalenten (fte) 242,81 personen (2021: 210,15 personen). Wildlands 215,35 personen (2021: 189,43 personen) en Atlas theater 27,46 personen (2021: 20,72 personen)

Lonen en salarissen

Brutoloon	7.673.207	6.317.112
Kosten inhuur	402.339	355.678
	8.075.546	6.672.790
Ontvangen loonsubsidies NOW-regeling	-394.532	-1.815.068
Ontvangen loonsubsidies overig	-287.638	-685.821
	<u>7.393.376</u>	<u>4.171.901</u>

Sociale lasten

Sociale lasten	<u>1.319.274</u>	<u>1.046.339</u>
----------------	------------------	------------------

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Pensioenlasten</i>		
Pensioenpremies	<u>579.883</u>	<u>466.720</u>
Afschrijvingen (25)		
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.588.427	1.523.724
Vrijval lening	<u>-104.364</u>	<u>-104.364</u>
	<u>1.484.063</u>	<u>1.419.360</u>
<i>Afschrijvingen materiële vaste activa</i>		
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	605.297	574.353
Andere vaste bedrijfsmiddelen	983.130	955.971
Boekwinst desinvestering materiële vaste activa	<u>-</u>	<u>-6.600</u>
	<u>1.588.427</u>	<u>1.523.724</u>
Overige waardeveranderingen (26)		
Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	<u>-</u>	<u>-</u>
Incidentele baten en lasten (27)		
Incidentele baten	<u>-</u>	<u>-</u>
Overige bedrijfskosten (28)		
Onderhoud	1.284.038	1.344.976
Voeding en veterinaire	382.954	352.547
Hygiëne en schoonmaak	177.624	103.801
Huisvesting	5.149.029	4.231.466
Marketing en communicatie	1.416.452	723.022
Overige personeelskosten	466.274	459.365
Kantoor- en algemene kosten	1.725.494	1.621.052
Diverse baten en lasten	<u>29.970</u>	<u>-141.890</u>
	<u>10.631.835</u>	<u>8.694.339</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Onderhoud</i>		
Gebouwen en opstallen	772.297	695.814
Inventarissen	140.613	146.456
Voertuigen	74.202	82.821
Dotatie voorziening groot onderhoud	296.926	419.885
	<u>1.284.038</u>	<u>1.344.976</u>
<i>Voeding en veterinaire</i>		
Kosten diervoeding	321.332	301.171
Veterinaire	61.622	51.376
	<u>382.954</u>	<u>352.547</u>
<i>Hygiëne en schoonmaak</i>		
Schoonmaakkosten gebouwen	6.706	13.195
Schoonmaakkosten dierenverblijven	32.777	31.583
Schoonmaakartikelen	135.871	58.658
Overige schoonmaakkosten	2.270	365
	<u>177.624</u>	<u>103.801</u>
<i>Huisvesting</i>		
Huur en erfpacht	2.800.862	2.467.408
Belastingen	399.139	314.279
Energie en water	1.597.507	1.158.710
Vuilafvoer	110.042	103.506
Kosten beveiliging	15.329	15.021
Gereedschappen en klein materiaal	226.150	172.542
	<u>5.149.029</u>	<u>4.231.466</u>
<p>Per 1 mei 2015 is er met de gemeente Emmen een huur- en exploitatieovereenkomst aangegaan inzake de Wereld van Theater / Wereld van Ontmoeting. Deze overeenkomst is aangegaan voor de duur van 40 jaar ingaande op 4 januari 2016. De huurprijs van de Wereld van Theater bedraagt € 172.086,63 per maand (€ 2.065.040 per jaar) en is verschuldigd vanaf 1 oktober 2016. De Gemeente Emmen stelt vanuit de huuropbrengsten een jaarlijkse bijdrage ad € 2.065.040 ter beschikking aan ATLAS Theater B.V.</p>		
<i>Marketing en communicatie</i>		
Drukwerk en mailingen	125.935	129.031
TV-, radioreclame en advertenties	70.658	71.804
Online en nieuwe media	479.780	111.264
Overige kosten marketing en communicatie	740.079	410.923
	<u>1.416.452</u>	<u>723.022</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Overige personeelskosten</i>		
Reis- en verblijfkosten	56.590	48.889
Training en opleiding	76.822	46.341
Arbokosten	66.831	71.116
Kosten vrijwilligers	26.240	15.799
Bedrijfskleding	51.153	38.850
Personeelsverzekeringen	39.901	33.655
Overige personeelskosten	<u>148.737</u>	<u>204.715</u>
	<u>466.274</u>	<u>459.365</u>

Kantoor- en algemene kosten

Portikosten	32.131	14.882
Telefoonkosten	16.774	15.591
Contributies en abonnementen	104.873	73.169
Representatiekosten	78.042	41.139
Lease auto's	66.229	57.785
Kosten ICT	552.592	518.842
Kosten (loon)administratie	11.130	9.876
Advieskosten	137.884	143.080
Accountantskosten	138.102	145.916
Verzekeringen	297.438	277.539
Kantoorkosten	7.621	6.318
Overige algemene kosten	<u>282.678</u>	<u>316.915</u>
	<u>1.725.494</u>	<u>1.621.052</u>

De bezoldiging van de Raad van Commissarissen (RvC) bedraagt € 55.912 (2021: € 55.872) en is opgenomen onder de overige algemene kosten.

Op grond van artikel 2:383 lid 1 BW is vermelding van de bezoldiging aan bestuurders achterwege gelaten.

Diverse baten en lasten

Diverse baten	-183.359	-338.305
Diverse lasten	<u>213.329</u>	<u>196.415</u>
	<u>29.970</u>	<u>-141.890</u>

Financiële baten en lasten (29)*Financiële baten*

Rente bank	-	-
Overige rente	<u>-</u>	<u>-</u>
	-	-

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Financiële lasten</i>		
Rente rekening-courant gemeente Emmen	97.206	183.826
Rente lening gemeente Emmen (2019)	1.084.502	1.086.519
Rente lening N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe	2.086	2.781
Overige rente	9.691	11.123
Bankkosten	<u>34.038</u>	<u>25.332</u>
	<u>1.227.523</u>	<u>1.309.581</u>
	<u>-1.227.523</u>	<u>-1.309.581</u>

Belastingen (30)

Vennootschapsbelasting	-	-
Mutatie latente belastingvordering voorwaartse verliescompensatie	-	-
Mutatie latente belastingvordering fiscaal lagere afschrijvingen	-	-
Mutatie latente belastingvordering fiscaal hogere onderhoudskosten	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>

11 Gebeurtenissen na balansdatum geconsolideerde jaarrekening

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum te vermelden.

13 Enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022

	Resultaat 2022	Resultaat 2021
	€	€
Netto-omzet (50)	218	218
Inkoopwaarde van de omzet	-	-
Bruto-marge	218	218
Personeelskosten (51)	1.920	1.920
Bijzondere baten en lasten (52)	4.397.799	2.403.770
Overige bedrijfskosten (53)	18.469	15.048
Som van de bedrijfslasten	4.418.188	2.420.738
Bedrijfsresultaat	-4.417.970	-2.420.520
Financiële baten en lasten (54)	3.747.776	3.726.570
Resultaat voor belastingen	-670.194	1.306.050
Belastingen (55)	-	-
	-670.194	1.306.050
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen (56)	-	-
Resultaat na belastingen	-670.194	1.306.050

14 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de enkelvoudige jaarrekening**Algemeen**

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de netto-vermogenswaarde.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de op pagina 27 tot en met 32 opgenomen toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening.

15 Toelichting op de enkelvoudige balans

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Financiële vaste activa (31)		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	-	-
Latente belastingvorderingen	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>

Deelnemingen in groepsmaatschappijen (31)

	NDP Infra B.V.	WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2022	-45.839.040	-24.336.261	-70.175.301
Aandeel in het resultaat	<u>320.473</u>	<u>-4.718.272</u>	<u>-4.397.799</u>
	-45.518.567	-29.054.533	-74.573.100
Af: opgenomen in voorziening negatieve waarde deelneming	-	29.054.533	29.054.533
Af: in mindering gebracht op vordering deelneming	<u>45.518.567</u>	<u>-</u>	<u>45.518.567</u>
Stand per 31 december 2022	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

De deelnemingen betreffen de volgende kapitaalbelangen:

Naam	Vestigingsplaats	Aandeel in geplaatst kapitaal
NDP Infra B.V.	Emmen	100%
WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	Emmen	100%

Vlottende activa (33)**Vorderingen (34)**

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Rekening-courant groepsmaatschappijen (35)		
Rekening-courant NDP Infra B.V.	57.279.540	51.942.506
Rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	-	-
Rekening-courant ATLAS Theater B.V.	<u>52.116</u>	<u>1.152</u>
	<u>57.331.656</u>	<u>51.943.658</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
<i>Rekening-courant NDP Infra B.V.</i>		
Stand per 1 januari	51.942.506	46.635.163
Mutatie rekening-courant verhouding	<u>5.016.561</u>	<u>4.989.013</u>
	56.959.067	51.624.176
Mutatie inbaarheid rekening-courant verhouding	<u>320.473</u>	<u>318.330</u>
Stand per 31 december	<u>57.279.540</u>	<u>51.942.506</u>

Over het gemiddeld saldo is 4% rente berekend (2021: 4%).

De netto-vermogenswaarde van de deelneming NDP Infra B.V. is in mindering gebracht op de rekening-courant vordering.

Rekening-courant ATLAS Theater B.V.

Stand per 1 januari	1.152	1.108
Mutatie rekening-courant verhouding	<u>50.964</u>	<u>44</u>
	52.116	1.152
Mutatie inbaarheid rekening-courant verhouding	<u>-</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>52.116</u>	<u>1.152</u>

Over het gemiddeld saldo is 4% rente berekend (2021: 4%).

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Belastingen en premies sociale verzekeringen (36)		
Omzetbelasting	<u>14.933</u>	<u>14.386</u>
Overige vorderingen en overlopende activa (37)		
Waarborgsommen	-	-
Overige vorderingen	<u>1.840</u>	<u>1.840</u>
	<u>1.840</u>	<u>1.840</u>

Eigen vermogen (38)**Geplaatst kapitaal (39)**

Het geplaatst aandelenkapitaal van de vennootschap bedraagt € 32.867, verdeeld in 3.286.707 aandelen van nominaal € 0,01.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Agioreserve (40)		
Stand per 1 januari	10.990.730	10.990.730
Uitgifte aandelen Noorderdierenpark B.V.	-	-
Stand per 31 december	<u>10.990.730</u>	<u>10.990.730</u>
Overige reserves (41)		
Stand per 1 januari	-52.683.157	-53.989.207
Resultaatbestemming	-670.194	1.306.050
Stand per 31 december	<u>-53.353.351</u>	<u>-52.683.157</u>
Voorzienen (42)		
Voorziening negatieve waarde deelneming (43)		
Deelneming WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.		
Stand per 1 januari	24.336.260	18.857.507
Bij: mutatie rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	-	2.756.653
Bij: negatief eigen vermogen deelneming	4.718.272	2.722.100
Stand per 31 december	<u>29.054.532</u>	<u>24.336.260</u>

De netto-vermogenswaarde van de deelneming WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V. bedraagt per 31 december 2022 - € 29.054.532.

Langlopende schulden (44)

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Onderhandse leningen o/g (45)		
Rekening-courant gemeente Emmen	-	6.006.842
Lening Gemeente Emmen (2019)	<u>60.409.179</u>	<u>61.532.488</u>
	<u>60.409.179</u>	<u>67.539.330</u>

Rekening-courant gemeente Emmen

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Stand per 1 januari	-	9.542.836
Bij: Ontvangen in boekjaar	-	2.300.000
Bij: Rente boekjaar	-	190.006
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-</u>	<u>-6.026.000</u>
Stand per 31 december	-	6.006.842
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-</u>	<u>-</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>-</u>	<u>6.006.842</u>

Dit betreft een lening ad. max. € 7,5 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan.

Als gevolg van de coronacrisis is dit krediet met maximaal € 5,5 miljoen uitgebreid naar maximaal € 13,0 miljoen tot 1 juli 2023.

Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 3.210.017 een looptijd langer dan vijf jaar.

Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen.

Lening gemeente Emmen

Stand per 1 januari	62.086.819	62.086.819
Bij: Ontvangen in boekjaar	-	-
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-554.331</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	61.532.488	62.086.819
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	<u>-1.123.309</u>	<u>-554.331</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>60.409.179</u>	<u>61.532.488</u>

Dit betreft een lening ad € 63,0 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan.

Het betreft een 40-jarige annuïteitenlening met een rentepercentage van 2,25%.

Gedurende de eerste 5 jaar is er sprake van een rentekorting van 0,5%.

Aflossing vindt plaats met ingang van 1 juni 2019.

Als gevolg van de coronacrisis is er vanaf 1 maart 2020 tot en met 30 juni 2022 niet afgelost.

Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 55.714.254 een looptijd langer dan vijf jaar. Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen.

	<u>31.12.2022</u>	<u>31.12.2021</u>
	€	€
Kortlopende schulden (46)		
Rekening-courant groepsmaatschappijen (47)		
Rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	<u>5.904.877</u>	<u>1.785.735</u>
<i>Rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.</i>		
Stand per 1 januari	1.785.735	-
Mutatie rekening-courant verhouding	<u>4.119.142</u>	<u>4.542.388</u>
	5.904.877	4.542.388
Mutatie inbaarheid rekening-courant verhouding	<u>-</u>	<u>-2.756.653</u>
	-	-2.756.653
Stand per 31 december	<u>5.904.877</u>	<u>1.785.735</u>

Over het gemiddeld saldo is 4% rente berekend (2021: 4%).

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Rekening-courant gemeente Emmen (48)		
Stand per 1 januari	6.006.842	-
Bij: Ontvangen in boekjaar	2.500.000	-
Bij: Rente boekjaar	103.175	-
Af: Aflossingen boekjaar	<u>-5.400.000</u>	<u>-</u>
	-	-
Stand per 31 december	<u>3.210.017</u>	<u>-</u>

Dit betreft een lening ad. max. € 7,5 mio van de Gemeente zoals gevraagd in het in 2018 opgestelde businessplan. Als gevolg van de coronacrisis is dit krediet met maximaal € 5,5 miljoen uitgebreid naar maximaal € 13,0 miljoen tot 1 juli 2023. Van het restant van de lening per 31 december 2022 heeft een bedrag van € 3.210.017 een looptijd langer dan vijf jaar.

Noorderdierenpark B.V. is verplicht alle mogelijke zekerheden te verstrekken, waaronder pandrechten en hypotheekrechten, ten gunste van de gemeente Emmen tot zekerheid van de betaling van de betalingsverplichtingen.

Overige schulden en overlopende passiva (49)		
Kortlopend deel langlopende schulden	1.123.309	554.331
Overige schulden en overlopende passiva	<u>26.043</u>	<u>31.184</u>
	1.149.352	585.515

16 Niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa enkelvoudige jaarrekening

Voor een toelichting op de niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa van Noorderdierenpark B.V. wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

17 Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022

Netto-omzet (50)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Omzet overige	<u>218</u>	<u>218</u>

Personeelskosten (51)

Lonen en salarissen	1.920	1.920
Sociale lasten	-	-
Pensioenlasten	-	-
	<u>1.920</u>	<u>1.920</u>

Lonen en salarissen

Brutoloon	-	-
Kosten inhuur	<u>1.920</u>	<u>1.920</u>
	1.920	1.920
Ontvangen loonsubsidies / uitkeringen	<u>-</u>	<u>-</u>
	<u>1.920</u>	<u>1.920</u>

Sociale lasten

Sociale lasten	<u>-</u>	<u>-</u>
----------------	----------	----------

Pensioenlasten

Pensioenpremies	<u>-</u>	<u>-</u>
-----------------	----------	----------

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Bijzondere baten en lasten (52)		
<i>Bijzondere baten</i>		
Boekwinst desinvestering materiële vaste activa	-	-
Mutatie inbaarheid rekening-courant verhouding	-320.473	-318.330
	<u>-320.473</u>	<u>-318.330</u>
<i>Bijzondere lasten</i>		
Dotatie voorziening negatieve waarde deelneming	4.718.272	2.722.100
Mutatie inbaarheid rekening-courant verhouding	-	-
	<u>4.718.272</u>	<u>2.722.100</u>
	<u>4.397.799</u>	<u>2.403.770</u>
Overige bedrijfskosten (53)		
Huisvesting	-	-
Overige personeelskosten	-	-
Kantoor en- algemene kosten	20.129	20.174
Diverse baten en lasten	-1.660	-5.126
	<u>18.469</u>	<u>15.048</u>
<i>Huisvesting</i>		
Belastingen	-	-
Gereedschappen en klein materiaal	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
<i>Overige personeelskosten</i>		
Reis- en verblijfkosten	-	-
Personeelsverzekeringen	-	-
Overige personeelskosten	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>

	2022	2021
	€	€
<i>Kantoor- en algemene kosten</i>		
Advieskosten	-	-
Contributies en abonnementen	-	-
Lease auto's	-	-
Accountantskosten (overige diensten)	20.000	20.000
Overige algemene kosten	129	174
	<u>20.129</u>	<u>20.174</u>
<i>Diverse baten en lasten</i>		
Diverse baten	-1.800	-5.284
Diverse lasten	140	158
	<u>-1.660</u>	<u>-5.126</u>
Financiële baten en lasten (54)		
<i>Financiële baten</i>		
Rente rekening-courant NDP Infra B.V.	3.932.934	3.736.747
Rente rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	-	15.184
Rente rekening-courant ATLAS Theater B.V.	1.044	44
Doorbelaste rente NDP Infra B.V.	1.181.707	1.270.346
	<u>5.115.685</u>	<u>5.022.321</u>
<i>Financiële lasten</i>		
Rente rekening-courant Gemeente Emmen	97.206	183.826
Rente lening gemeente Emmen 2019	1.084.502	1.086.519
Rente rekening-courant WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	150.796	-
Rente bank	3.087	1.896
Bankkosten	32.318	23.510
	<u>1.367.909</u>	<u>1.295.751</u>
	<u>3.747.776</u>	<u>3.726.570</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Belastingen (55)		
Vennootschapsbelasting	-	-
Mutatie latente belastingvordering voorwaartse verliescompensatie	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
	<u>-</u>	<u>-</u>
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen (56)		
Resultaat deelneming NDP Infra B.V.	-	-
Resultaat deelneming WILDLANDS Adventure Zoo Emmen B.V.	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
	<u>-</u>	<u>-</u>

18 Gebeurtenissen na balansdatum enkelvoudige jaarrekening

Voor een toelichting op de gebeurtenissen na balansdatum van Noorderdierenpark B.V. wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Emmen, 24 mei 2023

F.P. van Engelen
Algemeen directeur

Ondertekening Raad van Commissarissen:

Emmen, 24 mei 2023

De heer H.J. Meijer

Mevrouw A.T. Brink

De heer W. Melenberg

De heer W.H. Bussink

De heer Th. Lingmont

19 Overige gegevens

Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming

Ingevolge artikel 11 van de statuten van de vennootschap staat de winst ter beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Voor zover over in enig jaar geleden verlies niet uit een reserve bestreden of op andere wijze gedelgd is, geschiedt in de volgende jaren geen winstuitkering zolang dit verlies niet is aangezuiverd.

Resultaatbestemming

De directie stelt aan de algemene vergadering van aandeelhouders voor het resultaat over het boekjaar 2022 ten bedrage van - € 670.194 in mindering te brengen op de overige reserve.

Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Noorderdierenpark B.V.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Noorderdierenpark B.V. te Emmen gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Noorderdierenpark B.V. op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2022;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Noorderdierenpark B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Onzekerheid van materieel belang omtrent de continuïteit

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel 'Continuïteit' in de toelichting op pagina 27 en 28 van de jaarrekening, waarin uiteengezet is dat de entiteit afhankelijk is van een positieve toekomstige resultaatontwikkeling en de bereidwilligheid van de gemeente Emmen om de financiering te blijven continueren. Belangrijke omstandigheden zien toe op:

- ▶ Het negatieve eigen vermogen van € 42,5 miljoen en de verwachte negatieve resultaten voor 2023 en 2024;
- ▶ Noorderdierenpark B.V. is voor de liquiditeit afhankelijk van de gemeente Emmen. Het rekening courant krediet van € 7,5 miljoen is direct opeisbaar. Noorderdierenpark B.V. heeft dit krediet nodig om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen;
- ▶ In het najaar van 2018 is het businessplan WILDLANDS 2019-2030 opgesteld. In dit plan is een meerjarenbegroting, inclusief liquiditeitsbegroting opgenomen voor de jaren 2019-2030. Met name de ontwikkeling van de bezoekersaantallen en de besteding per bezoeker zijn zeer bepalende en tegelijkertijd onzekere factoren om de businesscase te realiseren.

Deze condities duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de entiteit. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

De belangrijkste uitgangspunten en veronderstellingen van de maatregelen van het bestuur om de condities die duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de entiteit (hierna: continuïteitsrisico's) te adresseren, zijn de volgende:

- ▶ Het voortdurend bijstellen van het businessplan WILDLANDS 2019-2030 inclusief een meerjarenbegroting en liquiditeitsbegroting. Voorbeelden hiervan zijn dat bezoekersaantallen, bestedingen per bezoeker, investeringsniveau en kostenniveau in de begroting vanaf 2023 zijn bijgesteld op basis van actuele inzichten.
- ▶ Het maandelijks delen van de resultaten en liquiditeit met de gemeente Emmen en periodieke bespreking hiervan.

Om te kunnen oordelen over de geschiktheid van de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling, waarbij inbegrepen het evalueren van de effectiviteit van de plannen van het bestuur om het geïdentificeerde continuïteitsrisico naar verwachting voldoende af te dekken en de toereikendheid van de daarmee samenhangende toelichtingen hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

Op basis van onze kennis van de onderneming, haar omgeving en de huidige financiële situatie zijn wij nagegaan of de hieruit verkregen informatie over gebeurtenissen en omstandigheden die zou kunnen leiden tot continuïteitsrisico's in de analyse van het bestuur zijn betrokken. Wij hebben daarvoor externe informatie zoals een impairmentanalyse geraadpleegd, hierbij is gebruik gemaakt van waarderingsspecialisten.

Daarnaast hebben wij de voorwaarden van leningsovereenkomsten gelezen alsmede vastgesteld of deze eventueel zijn geschonden en kennisgenomen van relevante correspondentie met de gemeente Emmen. Aanvullend hebben wij het bestuur bevraagd of het bestuur continuïteitsrisico's voor de periode na zijn continuïteitsanalyse heeft onderkend.

Met betrekking tot de aan de plannen van het bestuur ten grondslag liggende veronderstellingen hebben wij:

- ▶ om vast te stellen of er een adequate onderbouwing is voor de aan de plannen ten grondslag liggende veronderstellingen zijn deze getoetst op basis van externe en interne informatie, waaronder gepubliceerde prijzen over kostenontwikkelingen (zoals lonen en energie);
- ▶ de consistentie van deze veronderstellingen met eerdere door het bestuur gemaakte schattingen (zoals de businesscase die ten grondslag ligt aan de impairmentanalyse in voorgaand jaar die is gebruikt voor de bepaling van de omvang van de bijzondere waardevermindering van de materiële vaste activa) beoordeeld.

Met betrekking tot de hiervoor genoemde plannen van het bestuur hebben wij eveneens:

- ▶ beoordeeld in hoeverre het tijdig kunnen realiseren van de plannen haalbaar is, in het bijzonder de geprognoseerde bezoekersaantallen, het wegvallen van steunmaatregelen gerelateerd aan Covid-19 en het kunnen realiseren van besparingen;
- ▶ beoordeeld in hoeverre de verwachte uitkomsten daarvan adequaat zijn opgenomen in de liquiditeitsprognose; de samenhang tussen de herziene businesscase, de hiervoor genoemde plannen en de liquiditeitsprognose beoordeeld.

Inzake de liquiditeitsprognose hebben wij:

- ▶ de toereikendheid van de volgens de prognose beschikbare liquiditeitsruimte beoordeeld, in het bijzonder met betrekking tot de uitgangspunten met betrekking tot de inkomsten en kosten op basis van de business case, de per balansdatum terug te betalen kortlopende schulden en de aflossingen op de langlopende schulden voor de periode van 12 maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Om mogelijke nieuwe of gewijzigde omstandigheden te onderkennen die relevant kunnen zijn voor de onderkende continuïteitsrisico's en de mate waarin het bestuur verwacht dat zijn risicobeperkende maatregelen toereikend zullen zijn, hebben wij:

- ▶ de notulen van vergaderingen tussen directie en de Raad van Commissarissen doorgenomen op aanwijzingen voor financieringsmoeilijkheden;
- ▶ navraag gedaan bij het management;
- ▶ een prospectieve toets uitgevoerd op de ontwikkeling van de liquiditeit in het eerste kwartaal van 2023 ten opzichte van de liquiditeitsbegroting 2023.

Wij zijn nagegaan of in de toelichting van de jaarrekening van het continuïteitsrisico op pagina 28 en 29 de door het bestuur genomen maatregelen ter mitigering daarvan en de daaraan ten grondslag liggende meest relevante veronderstellingen en schattingen adequaat zijn beschreven.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van commissarissen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar het onderdeel 'fraudegevoeligheid' van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn frauderisicoanalyse heeft.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Frauderisico	Controlewerkzaamheden en waarnemingen
<p>Het bestuur bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken.</p> <p>Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur bij:</p>	<p>De door ons uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen, uitgaande van een risico op doorbreking van dat proces. ▶ We hebben het proces rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving beoordeeld. ▶ Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.

<ul style="list-style-type: none">▶ Journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;▶ Journaalposten met betrekking tot eventuele niet-routinematige omzet;▶ Schattingen en schattingsprocessen met betrekking tot de waardering van MVA (impairment) en continuïteit;▶ Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.	<ul style="list-style-type: none">▶ Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria, zoals memoriaalboekingen in de omzetverantwoording, schattingsposten en memoriaalboekingen met frauduleuze omschrijvingen. Hierop zijn controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening. Wij hebben in 2022 geen significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening geïdentificeerd. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het bestuur, waaronder de impairmentanalyse van materiële vaste activa en de liquiditeitsbegroting. Voor de werkzaamheden ten aanzien van liquiditeit verwijzen wij naar de paragraaf controleaanpak continuïteit.▶ Wij hebben aandacht besteed aan mogelijke tendenties in de prognoses van het bestuur die aan de analyse van de waardering van de materiële vaste activa ten grondslag liggen. Wij hebben daarbij vooral aandacht gegeven aan de juistheid van de omzet- en kostenverwachtingen door de (veranderde) uitgangspunten op consistentie te toetsen met algemeen beschikbare informatie, de toekomstplannen van het bestuur en de begroting 2023. Ook hebben wij backtesting toegepast door de realisatie in het boekjaar te vergelijken met de eerder hiervoor opgestelde begroting.▶ Wij hebben de toelichting in de jaarrekening bij de ‘grondslagen voor continuïteit’ en de post ‘materiële vaste activa’ en de risicoparagraaf in het bestuursverslag geëvalueerd en verwijzen naar de desbetreffende passages waarin de verwachtingen wordt toegelicht. <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.</p>
---	---

Frauderisico	Controlewerkzaamheden en waarnemingen
<p>Consumenten kunnen tickets kopen via de website van Wildlands en via derden (zoals internetplatformen of acties bij bedrijven). Bij verkoop worden de ontvangen gelden verantwoord als vooruit ontvangen op abonnementen en entree.</p> <p>De omzet mag worden genomen bij het scannen van de kaart of als gevolg van no show nadat een actie is afgelopen.</p> <p>Bepaling van de afgrenzing van de omzet vindt plaats per jaareinde, waarbij sprake is van een jaarlijkse exercitie (niet regelmatig) en derhalve het risico op verschuiven van de omzet bestaat.</p>	<p>Wij hebben ten aanzien van het verkoopproces de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing.</p> <p>Per jaareinde hebben wij afgrenzingswerkzaamheden uitgevoerd om vast te stellen dat de omzet abonnementen en entree (no show) in het juiste boekjaar is verantwoord.</p> <p>Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de nauwkeurigheid van de vooruit ontvangsten op abonnementen en entree alsmede de afgrenzing en volledigheid van de omzetverantwoording.</p>

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, management (waaronder manager finance, medewerkers van de financiële administratie en de raad van commissarissen).

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het bestuursverslag;
- ▶ de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 7 juni 2023

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

E.J. Jongsma RA
